

ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ

Επιστροφές Αλκιβιάδου 229
185 36 Πειραιάς

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 6' - ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2014

σελ. 4

σελ. 8

σελ. 14

σελ. 20

- 3 **ΓΝΩΜΗ:** Ολόπλευρη ανάπτυξη του Πολιτιστικού Τουρισμού
Του Γιάννη Πολυχρονόπουλου, Προέδρου «Οι Φίλοι του Αρχαιολογικού Μουσείου, Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά»
- 4 **Αρχιτεκτονικά**
Του Γιώργου Γάρδα, Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.
- 8 **Αρχαιογνωστικά**
Στο τραπέζι με τους αρχαίους (Η διατροφή στην Αρχαία Ελλάδα)
Του Γιώργου Σταϊνχάουερ, Αρχαιολόγου - τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων
- 14 **Χρυσελεφάντινες οι πόρτες του Παρθενώνα**
Αναδημοσίευση από την Εφημερίδα «Έθνος»
- 16 **Αρχαιολογικό Πανόραμα από την Ελλάδα και τον κόσμο**
Επιμέλεια, Κωστή Μανωλάκη
- 18 **Ιστορικά**
Ιστορία των Δικαστηρίων του Πειραιώς
Του Μιχάλη Βλάχου, Δικηγόρου ε.τ.
- 19 **Μνημείο χαρακτηρίστηκε ο Σιδηροδρομικός Σταθμός Αγίου Διονυσίου**
Αναδημοσίευση από την Εφημερίδα «Τα Νέα»
- 20 **Ματιές στην ιστορία της πόλης**
Η Πειραική γη αποκαλύπτει τα Χάλκινα αγάλματα
Του Δημήτρη Κρασνικοδάκη, ερευνητή Πειραικής Ιστορίας
- 23 **Βιβλιοπαρουσίαση**
Επιμέλεια Γεράσιμος - Νικόλαος Μπουγάς
- 24 **Εν τέλει...** Σχολιογραφικά

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου “ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ”
Αθήναι 229, 185 36 Πειραιάς • Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

• ΚΩΔ. ΕΝΤΥΠΟΥ 035702 • Τεύχος 47 - Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2014

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς,
Τηλ. 210-4060000

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ:

ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
Μουσών 66, 185 34 Πειραιάς
Τηλ.: 210-4130939

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΑΡΔΑ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
ΓΕΡ.-ΝΙΚ. ΜΠΟΥΓΑΣ

Το περιοδικό κυκλοφορεί εκτός εμπορίου.
Διανέμεται δωρεάν.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις
απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

ΑΤΕΛΙΕ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΓΕΩΡΓΙΑ & ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑ Ο.Ε.
Κολλοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ “ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

- Δημαρχείο Πειραιά: Πλ. Κοραή 1
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά: Χαρ. Τρικούπη 31

Βιβλιοπωλεία:

- ΑΙΓΗΣ: Βασ. Γεωργίου Α΄ 11, Πειραιάς
- ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ: Καραοδή & Δημητρίου 43, Πειραιάς
- PASSPORT: Καραϊσκού 119, Πειραιάς
- ΣΤΑΧΥ: Πραξιτέλους 121 και Τσαμαδού 57

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Σκηνή προγεύματος από την κωμωδία του Μένανδρου «Συναριστώσαι» (ψηφιδωτό Πομπηία)

Ολόπλευρη Ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού

του ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου του Συλλόγου

"Οι Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου,
Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά"

Η πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας είναι αναμφίβοτα παγκόσμιας ακτινοβολίας. Παρ' όλη αυτά αν δει κανείς μια πρόσφατη μελέτη του ΚΕΠΕ ίσως εκπληγεί. Η τουριστική κεφαλαιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς είναι αναντίστοιχη της σπουδαιότητας της! Το πολιτιστικό μας δυναμικό είναι ανεξάντλητο παρ' όλη αυτά σε αρκετές περιπτώσεις είναι λανθάνον. Φαίνεται πως χρειάζεται να σκύψουμε στα παραδείγματα άλλων χωρών και άλλων πόλεων για να αντλήσουμε συμπεράσματα, να ενσωματώσουμε ιδέες και πρακτικές για την τουριστική αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος που διαθέτουμε.

Μια μελέτη του ΟΑΣΑ έδειξε ότι σε προηγμένες οικονομίες οι πολιτιστικές βιομηχανίες παράγουν μια αξία που ισοδυναμεί με το 3% έως 6% του ΑΕΠ τους (ΗΠΑ, Μ. Βρετανία, Γαλλία). Άρα ο πολιτιστικός τουρισμός είναι ένας τομέας με τεράστιο οικονομικό ενδιαφέρον. Ιδιαίτερα στην Ευρώπη, σύμφωνα με μια σχετική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, για το μεγαλύτερο ποσοστό Ευρωπαίων πολιτών, που αγγίζει το 32%, ο παράγοντας που βαραίνει περισσότερο στις αποφάσεις τους για την επιλογή τουριστικού προορισμού, είναι το περιβάλλον του προορισμού, δηλ. η τουριστική του εικόνα. Ακολουθεί κατά πόδας η πολιτιστική κληρονομιά με 27%.

Για την Ελλάδα υπάρχει ακόμη ανεκμετάλλητο έδαφος όσον αφορά τον πολιτιστικό τουρισμό. Υπάρχει τα τελευταία δύο χρόνια μεγάλη αύξηση γενικά του τουριστικού ρεύματος, αλλά αυτό δεν οφείλεται, ως φαίνεται, στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας. Σύμφωνα λοιπόν με τη μελέτη του ΚΕΠΕ στην οποία παρατίθενται συγκριτικά στοιχεία με άλλες χώρες και άλλες πόλεις, η υστέρηση της Ελλάδας είναι μεγάλη. Π.χ. οι επισκέπτες του Κολλοσσαίου της Ρώμης είναι τετραπλάσιοι απ' ότι οι επισκέπτες της Ακρόπολης. Η Έφεσος και τα παράλια της Μικράς Ασίας έχουν τριπλάσιο αριθμό επισκεπτών απ' ότι η Κνωσός και σχεδόν 14 φορές περισσότερο απ' ότι ο ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο.

Καλούμαστε λοιπόν να προβληματιστούμε γύρω απ' αυτό το γεγονός. Το ΚΕΠΕ εκτιμά ότι οι λόγοι που δεν αξιο-

ποιείται τουριστικά η πολιτιστική μας κληρονομιά, είναι δύο βασικών κατηγοριών. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται εξωγενείς παράγοντες: πληθυσμιακά κριτήρια, τουριστική ιστορία, τουριστική γεωγραφία, τουριστικές υποδομές, χρηματοοικονομικοί παράγοντες και τυχαίοι παράγοντες. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι μέθοδοι και οι πρακτικές που ακολούθησαν οι πολιτιστικοί οργανισμοί ξένων κρατών, αλλά και αρκετοί στην Ελλάδα, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τους αρχαιολογικούς χώρους και τα Μουσεία για την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών ιδιαίτερα ανάμεσα στις νέες γενιές.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να δούμε και την ιδιαιτερότητα του Πειραιά σχετικά με τη κρουαζιέρα. Ο Πειραιάς έχει όλες τις δυνατότητες να αναπτυχθεί τουριστικά: Έχει ένα από τα ωραιότερα και σημαντικότερα αρχαιολογικά Μουσεία και εκτεταμένους αρχαιολογικούς χώρους που μπορούν να τον καταστήσουν προορισμό πολιτιστικού τουρισμού, αρκεί να χαραχθεί και να εφαρμοστεί από τους αρμόδιους φορείς μια μακρόπνοη στρατηγική, που να περιλαμβάνει την παρέμβαση και την προβολή στους διεθνείς τουριστικούς οργανισμούς καθώς και άλλες πρωτοβουλίες που να προσελκύουν το ενδιαφέρον των ξένων επισκεπτών.

ΜΥΚΟΝΟΣ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ,
ΤΟΥ ΑΕΡΑ, ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ
ΚΑΙ ...(εσχάτως) ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

ΔΕΙΛΗΝΟ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΡΔΑ
Αρχιτέκτονα Μηχανικού Ε.Μ.Π.
Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.

Εικ. 1. Χάρτης

Συνεχίζοντας την παρουσίαση της Αιγαίοπελαγίτικης Αρχιτεκτονικής που ξεκινήσαμε στο προηγούμενο τεύχος μας με την Σαντορίνη, παρουσιάζουμε σήμερα την Μύκονο, το μικρό βραχώδες και χωρίς δένδρα νησί, που η μόνη του «προίκα» είναι ο άπλητος ήλιος, τα δυνατό μελτέμια και η απέραντη θάλασσα. Την ομορφιά της Μυκόνου, από τους πρώτους είχε διαγνώσει και υμνήσει ο Άρης Κωνσταντινίδης, (δες αφιέρωμα μας στο τεύχος 43), με τα βιβλία του «Δύο χωριά από την Μύκονο» (1947) και «Ξωκλήσια της Μυκόνου» (1953). (Χωριά ονομάζονται οι αγροκίες, που αποτελούνται από ένα πλήθος μικρότερα παραθετικά διατεταγμένα κτίσματα (Αρ. Ρωμανού, ΜΥΚΟΝΟΣ).

Σήμερα στην Μύκονο, έχει συντελεστεί μία τρομερή καταστροφή: πολυώροφα και τεράστια σε συνολική επιφάνεια δόμησης κτίρια, με καταστρατήγηση των πολεοδομικών κανονισμών, με αλλοίωση της ομορφιάς και χάρης της γραμμής του μυκονιάτικου φυσικού τοπίου. Τα γλυπτά των βράχων δυναμιτίστηκαν, το περίγραμμα των κορυφογραμμών σε πολλές περιπτώσεις αλλοιώθηκε. «Η ψυχή του νησιού πάει και τρυπώνει σ' ένα

χώρο όλο και πιο πολύ συμπιεσμένο, που συνεχώς τον φοβερίζουν πως θα τον σκοτώσουν... Και όλα πουλιούνται, όλα, όλα» (Μέληπα Αξιώτη).

Η Μύκονος ανήκει στις Κυκλάδες. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Χώρα, που βρίσκεται στη δυτική πλευρά του νησιού. Γενικά η Μύκονος έχει σχήμα ακανόνιστου τριγώνου που διακόπτεται από μικρούς ορμίσκους, κυριότεροι των οποίων είναι ο Πάνορμος προς Β., ο Τούρλος προς Δ., όπου και ο κύριος λιμένας και η Χώρα (πρωτεύουσα) (Εικ. 1). Σε απόσταση 2 μίλια Ν.Δ. της νήσου βρίσκεται η ιστορική Δήλος και δυτικότερα αυτής η Ρήνεια που μαζί με άλλες βραχονησίδες, όλες ακατοίκητες, υπάγονται διοικητικά στη Μύκονο.

Κατά την μυθολογία, το νησί πήρε το όνομά του ήρωα Μυκόνου, γιου του Αινίου του Καρύστου και Ρυούς της Ζάρυκος (Στέφ. Βυζάντιος). Αποικήθηκε αρχικά από τους Αιγυπτίους, Ικάριους, Φοίνικες και Μινωίτες, κατόπιν από τους Ίωνες υπό την καθοδήγηση του Ιηποκλήους. Μετά την ρωμαϊκή κυριαρχία η Μύκονος ακολούθησε την τύχη της υπόλοιπης Ελλάδας. Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους ανήκε στο θέμα των νησιών του Αιγαίου Πελάγους. Ίδια τύχη ακολούθησε η Μύκονος από το 1204 επί Φραγκοκρατίας, όπου περιήλθε στην βενετική οικογένεια του Ανδρέα Γκύζη, που διατήρησε το νησί μέχρι το 1390. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα ιδρύθηκε η σημερινή πόλη Μύκονος. Μετά το 1390 η Βενετία δίδει τη Μύκονο. Έκτοτε αρχίζει η Τουρκοκρατία. Κατά την επανάσταση του Ορλώφ, η Μύκονος κατελήφθη από τους Ρώσους, οι οποίοι την είχαν στην κατοχή τους το διάστημα 1770-1774. Γενικά όμως κατά την Τουρκοκρατία η Μύκονος διαμορφώθηκε σε ναυτικό νησί και παρείχε στον οθωμανικό στόλο μια γαλέρα και πληρώματα. Κατά τους χρόνους εκείνους το νησί ήταν γεμάτο πειρατές και κουρσάρους, που αποτελούσαν φόβο των τριγύρω νησιών και των διερχομένων του Αιγαίου εμπορικών πλοίων. Κατά τον Ιερό Αγώνα η Μύκονος πρωτοστάτησε ηρωικά με τα πλοία της, τα οποία ενώθηκαν με τα πλοία του λοιπού στόλου υπό τον Τομπάζη και αντιστάθηκαν κατά των Τούρκων επανειλημμένως χάρη στην ηρωίδα Μαντώ Μαυρογένους. Κατ' επανάληψη ο Τούρκος στόλαρχος επιχείρησε να αποβιβάσει αλλιά οι Μυκονιάτες απομάκρυναν τους Τούρκους σκοτώνοντάς τους ή και τραυματίζοντάς τους. Κατά το 1825, η Μύκονος υπέστη βιαιοπραγία από τον Αυστριακό ναύαρχο Παυλούκα με τη δικαιολογία ότι οι Μυκονιάτες είχαν διαπράξει πειρατική σταξία. Στην πραγματικότητα όμως αυτός ενήργησε με διαταγή της κυβέρνησής του κινούμενος εχθρικά κατά του Ελληνικού Αγώνα. (Βικιπαίδεια). Την περίοδο της κατοχής στον Β' παγκόσμιο πόλεμο οι Μυκονιάτες υπέφεραν από πείνα και θρήνησαν πολλούς νεκρούς.

Φαίνεται ότι τουλάχιστον από τους μεσαιωνικούς χρόνους κι ύστερα η Χώρα ήταν ο μοναδικός οικισμός του νησιού, ενώ στο υπόλοιπο νησί ήταν εγκατεστημένα διάσπαρτα χωριά δηλαδή οι περιουσίες των χωρικών με τα μόνιμα αγροτόσπιτά τους, τους στάβλους και τις λοιπές εγκαταστάσεις τους. Μία σύγκριση των χωριών αποτελεί σήμερα τον πυρήνα της κοινότητας Άνω Μερά. (Αρ. Ρωμανού, ΜΥΚΟΝΟΣ). Η μεγάλη ανάπτυξη του τουρισμού με την συνακόλουθη οικονομική ευμάρεια, συνέτειναν στην μεγάλη ανάπτυξη και επέκταση των οικισμών της Μυκόνου με τον άναρχο τρόπο που αναλύθηκε πιο πάνω.

Η οργάνωση των οικισμών του ευρύτερου Αιγαίου, επηρεάστηκε από τις συνθήκες ανασφάλειας που δημιουργούσαν οι πειρατικές επιδρομές, γι' αυτό και βλέπουμε τα σπίτια να αναπτύσσονται το ένα πάνω στο άλλο και τα σοκάκια να είναι στενά. Στην Χώρα (Εικ. 2 έως 5), που είναι το σημαντικότερο οικιστικό σύνολο του νησιού, παρατηρούμε ότι υπάρχουν οικοδομικά «τετράγωνα» με στενόμακρη μορφή με σοκάκια που ενώνουν τον πυρήνα του οικισμού με τους εξοχικούς δρόμους. Οι πηλατείες είναι σπάνιες. Οι δημόσιοι χώροι είναι κατά κανόνα μικρού μεγέθους και έτσι ο κοινόχρηστος χώρος είναι ο δρόμος.

Εικ. 2. Χώρα

Εικ. 3. Χώρα

Εικ. 4. Χώρα

Εικ. 5. Χώρα

Εικ. 6. Χώρα

Εικ. 7 - 8 - 9 - 10. Φωτο ΜΥΚΟΝΟΣ εκδόσεις ΜΕΛΕΣΣΑ

Εικ. 11

Εικ. 12

Εικ. 13

Εικ. 14

Η πολεοδομική μορφή της Χώρας είναι ένα δείγμα αξιοθαύμαστης, αν και ασχεδιάστης εξισορρόπησης της αντίθεσης μεταξύ του συνόλου και των μερών που το αποτελούν. Γιατί ενώ υπάρχουν στοιχεία που δίνουν στο πολεοδομικό σύνολο του οικισμού μία άρρηκτη συνοχή, συγχρόνως τα επιμέρους στοιχεία/ μέρη διατηρούν μια ατομικότητα, που ξεκουράζει με την ποικιλία της (Αρ. Ρωμανού, ΜΥΚΟΝΟΣ).

Ο χαρακτηριστικός δρόμος διαμορφώνεται από την παράθεση των σπιτιών του ίδιου τετραγώνου, συνήθως στενομέτωπα με ίδιο ύψος (Εικ. 6 έως 15). Εσωτερικά ο επιμήκης χώρος του σπιτιού χωρίζεται σε δύο τμήματα. Το ένα προς την πλευρά του δρόμου, μεγαλύτερο σε εμβαδό, ήταν ο κύριος χώρος (σάλα), ενώ το πίσω χρησιμοποιείτο ως χώρος ύπνου. Το ισόγειο, μικρότερο σε ύψος, ήταν συνήθως μονόχωρο και συνδέετο πολλή φορές με τον όροφο μέσω απότομης ξύλινης σκάλας, με άνοιγμα που κλείνει στον όροφο (κλαβανή= καταπακτή). Συνήθως υπάρχουν δύο εξωτερικά ανοίγματα στον όροφο, μία πόρτα και ένα παράθυρο. Χαρακτηριστική είναι στην πρόσοψη η πετρόσκαλα που αναπτύσσεται μέσα στο πλάτος του δρόμου και οδηγεί στον όροφο. Κάτω από αυτήν ή επάνω σε μπαλκόνια, δημιουργήθηκαν χώροι υγιεινής που στα αρχικά σπίτια δεν υπήρχαν. Η οροφή του ισογείου στηρίζεται επάνω σε τράβες (ξύλινα φέροντα δοκάρια, συνήθως από δρύ ή κυπαρισσιά) και διαμορφώνουν το δάπεδο του ορόφου. Στο δώμα τα τραβεζόνια (όπως και οι τράβες) στηρίζουν σανίδες ή καλάρια και από πάνω παχύ στρώμα λάσπης με φύκια, πάντα αβεστωμένο που αποτελούσε ένα πολύ καλό μονωτικό στοιχείο κατά της υγρασίας και της θερμότητας. Στο δώμα διαμορφώνεται πάντα χαρακτηριστικό για την πηλαστικότητα του παραπέτο που συγκρατεί τα νερά της βροχής. Ο εξωτερικός σοβάς είναι πατητή τσιμεντοκονία χωρίς «οδηγούς». Σ' αυτό και στους συχνούς υδροχρωματισμούς οφείλεται η πηλαστικότητα της εξωτερικής υφής του μυκωνιάτικου σπιτιού, αφού δεν υπάρχουν πουθενά ευθείες γραμμές ή επίπεδες επιφάνειες. Τα πάντα είναι ελαφρώς καμπυλωμένα. Τα τόξα και οι καμπύλες δεν αποτελούν ορθόδοξα γεωμετρικά σχήματα. Τέλος στις όψεις ξεχωρίζουν οι κάναλοι (υδρορροές) που σχηματίζονται στον σοβά με κοίλη διατομή, καθώς και οι διακοσμητικοί καπνοδόχοι (κάπασοι), που συνήθως ήταν εξωτερικοί λόγω του μικρού χώρου των κατοικιών και του μεγάλου πάχους των τοίχων. Τέλος σημαντική αναφορά γίνεται για την «Μικρή Βενετία» (Εικ. 20-21). Είναι το μικρό σύνολο των «ενετικών» σπιτιών στα δυτικά της Χώρας, που δίνουν την εντύπωση ότι αναβλύζουν από την θάλασσα.

Τα «χωριά» (οι αγροικίες) έχουν μορφή Γ ή Π (Εικ. 16) γύρω από την ηλιακόστρωτη αυλή και αποτελούνται από την κατοικία και τους υπόλοιπους βοηθητικούς χώρους του σπιτιού (αχυρώνα, στάβλο, φούρνους, περιστερώνες (Εικ. 17), γούρνα για το πότισμα των ζώων και καμιά φορά πατητήρια και αλώνι),

Παντού στο νησί υπάρχουν εκκλησίες δημόσιες ή ιδιωτικές με την χαρακτηριστική μυκωνιάτικη αρχιτεκτονική των ασύμμετρων όγκων και των εξομαλυσμένων γωνιών. Χαρακτηριστικότερη όλων η εκκλησία της Παραπορτιανής στην Χώρα (Εικ. 18). Το όνομά της το πήρε από το γεγονός ότι βρίσκεται δίπλα στη μικρή Β.Δ. πύλη (το παραπόρτι) του μεσαιωνικού τείχους της Μυκόνου. Ο χρόνος με τις τυχαίες του φθορές

Εικ. 15

Εικ. 16. Χαϊρά Φωτο ΜΥΚΟΝΟΣ εκδόσεις ΜΕΛΙΣΣΑ

Εικ. 17 Περιστερώνας
(φωτ. ΜΥΚΟΝΟΣ, εκδ. ΜΕΛΙΣΣΑ)

Εικ. 18 ΠΑΡΑΠΟΡΤΙΑΝΗ

που προκάλεσε συνέβαλε να δημιουργηθεί ένα αποτέλεσμα ανεπανάληπτης αισθητικής. Το συγκρότημα της παραπορτιανής περιλαμβάνει πέντε μικρές εκκλησίες, τέσσερις στο ισόγειο και μία στον όροφο αφιερωμένη στην Παναγία. Τέλος μοναδικό δείγμα μοναστηριακής αρχιτεκτονικής αποτελεί το Μοναστήρι του Παλαιοκάστρου. (Εικ. 19)

Τελευταία, έχει γίνει μία προσπάθεια από την Πολιτεία αντιμετώπισης της άναρχης και ασύδοτης εμπορευματοποιημένης κατασκευής κτιρίων με την θέσπιση αυστηρών όρων και περιορισμών δόμησης με παράλληλο έλεγχο πλέον αισθητικά των κατασκευών από την Εφορία Νεωτέρων Μνημείων και τελικά το Αρχαιολογικό Συμβούλιο με έδρα το Υπ. Πολιτισμού στην Αθήνα, που αντικατέστησε την Αρχιτεκτονική επιτροπή της Νάξου με τα γνωστά αποτελέσματα που αναφέραμε πιο πάνω.

Η ξέφρενη ανάπτυξη του τουρισμού τις τελευταίες δεκαετίες με την «κακή ποιότητα» πολλών επισκεπτών, διαμόρφωσε ένα «κακό» όνομα για το νησί, που όμως δεν μπορεί με τίποτα να σκιάσει την ομορφιά της Μυκόνου.

Βιβλιογραφία:

- Αριστείδη Ρωμανού, Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική : ΜΥΚΟΝΟΣ, εκδόσεις «ΜΕΛΙΣΣΑ»
- Διαδίκτυο

Εικ. 19 Μοναστήρι Παλαιοκάστρου

Εικ. 22 Κατοικία στον Άγιο Στέφανο
(Μελέτη Γ. Γάρδα)

Εικ. 23 Κατοικία στον Άγιο Στέφανο

Εικ. 20 Μικρή Βενετιά

Εικ. 24 Κατοικία στον Άγιο Στέφανο

Εικ. 25 Κατοικία στον Άγιο Στέφανο

Εικ. 21 Μικρή Βενετιά

ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ (Η ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ)

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Αρχαιολόγου

τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

Μπορεί η διατροφή, στην πιο στενή της έννοια, ως προϋπόθεση δηλαδή της επιβίωσης να είναι το ακριβώς μετρήσιμο - σε θερμίδες, υδατάνθρακες, πρωτεΐνες, βιταμίνες και λοιπά -, μέγεθος, που μας θυμίζουν οι σύγχρονες συσκευασίες τροφίμων και υπενθυμίζουν κάθε τόσο οι διαιτολόγοι. Η μορφή και η ποικιλία της ωστόσο, εξαρτιώταν πάντα (παλαιότερα ίσως περισσότερο από σήμερα) από τις παραγωγικές δυνατότητες που παρέχουν και τις διατροφικές ανάγκες που επιβάλλουν το κλίμα και το έδαφος αλλήλ και από την πολιτισμική παράδοση, και την κοινωνική θέση του καταναλωτή. Το γεύμα δεν περιορίζεται στην απλή ανανέωση των κυττάρων του οργανισμού. Στην κουζίνα του φαγητού αντανακλώνται, έτσι, μαζί με τις βασικές ανάγκες, με τις συνθήκες διαβίωσης, κάποιες βαθειά ριζωμένες παραδοσιακές συνήθειες που δύσκολα αλλιάζουν· αναγνωρίζονται ιστορικές πολιτισμικές επιρροές, μόδες, και - σε προσωπικό επίπεδο - κοινωνικό στάτους και νοοτροπία, αρε-

τές και βίτσια.

Η μεσογειακή διατροφή. Η ίδια γη που περιβάλλει από παντού η θάλασσα, το ίδιο μεσογειακό κλίμα. Μπορεί με την ανακάλυψη του Νέου Κόσμου πολλά νέα στοιχεία να προστέθηκαν στο διαιτολόγιό μας: φρούτα και ζαρζαβατικά (η ντομάτα π.χ.), το καλαμπόκι και η πατάτα, η ζάχαρη βέβαια και τα διάφορα διεγερτικά (τσάι καφέ, κακάο), που μαζί με τον καπνό σημάδεψαν το νεότερο δυτικό πολιτισμό. Ωστόσο η διατροφική βάση του μεσογειακού ανθρώπου: τα δημητριακά, το ανθεκτικό στα φτωχά χώματα και στις συνθήκες της ανομβρίας κριθάρι και το σιτάρι, που συμπληρώνουν τα όσπρια (κυρίως η φακή), το λάδι ως πηγή λιπαρών, τέλος το κρασί, πηγή θερμίδων και φαντασίας, θα παραμείνει αναλλοίωτη μέσα στις χιλιετίες.

Τα δημητριακά. Η κατανάλωση των δημητριακών ήταν αρχικά παντού (και θα διατηρηθεί για πολύ ακόμα στις αγροτικές περιοχές ή σε χώρες συντηρητικές χωρίς ιδιαίτερα γαστρομαργικά ενδιαφέροντα, όπως η Αγγλία) με τη μορφή ενός χυλού από σιτάρι (πολτός) ή από κριθάρι (πιτσάνη). Στην κλασική Ελλάδα ο πολτός θα αντικατασταθεί από τον ψημένο σίτινον άρτο σε μεγάλη ποικιλία ως προς την ποιότητα και το ψήσιμο: Υπάρχουν ψωμιά από σμιμιγδάλη (άρτοι σμιμιγδαλίτες), από καθαρό αλεύρι και ολικής αλέσεως (καθαροί και ρυπαροί) ή από πίτουρο (πιτυρίαι), αλλιά και από φτωχότερα δημητριακά (όληυρα, ζεία, φακούς, σίκαλη σπάνια και από κечρί) τέλος από σύκα. Άρτοι

ζυμίτες και άζυμοι, ψωμιά ψημένα στο φούρνο, στη σχάρα, ή στη σούβλα, λεπτά (λάγανα), ελαφρά, αλλιά ζυμωμένα με λάδι ή λίπος, με τυρί, πιπέρι, κινάμωμο, κρόκο, πίττες που τις βουτάνε στο κρασί. Παράλληλα πηθαίνουν τα αρτοσκευάσματα (πηλακούντες, πόπανα και πέμματα με βάση το καλύτερο αλεύρι με διάφορα αρτύματα: γάλα, τυρί, αυγά, λάδι, λίπος, άνυθο, μάρθο, κύμινο, πιπέρι, μέλι, καρύδια, φουντούκια, αμύγδαλα, σταφίδες) οι τηγανήτες και τα ίτρια.

Όπως ο πολτός αντικαθίσταται από τη φραντζόλα, αντίστοιχα ο κριθαρένιος χυλός αντικαθίσταται από τη λαϊκή κριθαρένια μάζα (μια γαλήττα ζυμωμένη με νερό ή υδρομέλι καμιά φορά και με κρασί ή με λάδι), που θα παραμείνει για πολύ το ψωμί του αγρότη και του στρατιώτη.

Το ψωμί συνοδεύει δίνοντας νοστιμιά και τις απαραίτητες πρωτεΐνες, βιταμίνες και το προσφάι (ο όψος): ψαρικά κυρίως (στα οποία ο όψος οφείλει και το όνομά του), κρέατα και τα αθαντικά, και χορταρικά (άγρια χόρτα του βουνού, ακριβά καθώς τα φέρναν από τα Μέγαρα και τη Βοιωτία, λάχανα, ραπανάκια και βομβόι που καλλιεργούνται στον κήπο ή άγρια) τέλος το άσπρο (πρόβειο και καταικίσιο, σκληρό και μαλακό (=χλωρό) τυρί που πήγαινε με όλα τα φαγητά. Το γάλα ως ρόφημα είναι γνωστό μόνο στους βοσκούς, το βούτυρο (τυρί από βόδι) μόνο στους λαούς της βόρειας Ελλάδας που έτρεφαν βόδια.

Τα ψάρια: Δεν είναι ανάγκη να επιμείνουμε στην ποικιλία των γνωστών και σε μας ψαριών, τα περισσότερα από τα οποία έχουν διατηρήσει τις αρχαίες τους ονομασίες. **(εικ. 1).** Όπως και τώρα ξεχωρίζουν τα ακριβά από τα λαϊκά ψάρια. Ανάμεσα στα πρώτα πιο περιζήτητα ήταν ο λάβραξ και ο συγγενικός γλαύκος, ο ορφός (ροφός), ο γόγγρος

Εικ. 1.

Ο πλούτος της θάλασσας (ψηφιδωτό Πομπηία)

(μουγκρί), η πέρκη (πολύ καλύτερη από το σκορπιό, όπως έλεγε η παροιμία: αντί πέρκης σκορπίον) ο ερυθρίνος (λιθρίνι), ο φάγρος (φαγκρί), ο κεστρεύς και ο συγγενικός κέφαλος, και φυσικά η μυθοπάρειος τρίγλη (το μπαρμπούνι), ο σκάρος, ο σπάρος, ο σαργός, ο μελάνουρος (μελανούρι), ο κάνθαρος κλπ. Μεγάλη κατανάλωση γνωρίζει ο τόννος και τα σχετικά (εικ.2) Ο φτωχός ήταν αναγκασμένος τότε όπως και τώρα να περιορισθεί στα τηγανητά ψαράκια, τη σμαρίδα (μαρίδα), τη μεμβράδα (χαψί) την αφύνη και τη σαρδέλλα και το βόα (γόπα) κλπ.

Το κρέας. Η σφαγή και η κατανάλωση του κρέατος, η αφαίρεση της ζωής που αυτή συνεπάγεται, πρέπει να πάρει τη μορφή της θυσίας δημόσιας ή ιδιωτικής (ακόμα και το κρέας του κρεοπώλη είναι θυσιασμένο (όπως σήμερα στους Εβραίους). Η θυσία βέβαια δεν έχει πάντα ανάγκη της παρουσίας του ιερέα: το ρόλο μπορεί να αναλάβει ο μάγειρος ή ο κύριος του σπιτιού (ένα βωμός υπάρχει πάντα στην αυλή) ή ακόμα καλύτερα η θυσία συνδυάζεται με την εκδρομή σε κάποιο αγροτικό ιερό (Δύσκολος). Το βόδι, χρήσιμο στην άρωση, σπάνια (εκτός από τις μεγάλες θυσίες) καταναλώνεται. Τα μεγάλα κοπάδια από βόδια βρίσκονται στη Θεσσαλία. Οι Αθηναίοι προτιμούν το φθινότερο και νοστιμότερο χοιρινό: ιδιαίτερα απολαμβάνουν το χοιρομέρι (ακροκώλεια), και το γουρουνόπουλο του γάλακτος (γαλαθνοί δέληφακες), ενώ νοστιμώτατο θεωρείται και το κασιόκι. Από τον Πειραιά προέρχεται μια αγορανομική επιγραφή με τον κατάλογο των «κρεαδίων» που αποτελούσαν (μετά τα ψάρια) ένα από τα βασικά στοιχεία του όψου των Αθηναίων (και όπως θα δούμε των ορεκτικών στα γεύματα), στην δε ελληνιστική εποχή των λεγομένων εφθοπληείων, το ανάλογο των θεσσαλονικών πασατζιδικών (εικ. 3).

Η μόδα των βραστών μεζέδων θα διαδοθεί σε ολόκληρο τον αρχαίο κόσμο, έτσι ώστε να αποτελούν αυτά περιζήτητα εδέσματα στα ελληνικά όπως και στα ρωμαϊκά γεύματα. Ο κατάλογος δίνει με τη σειρά ιεράρχησης (χοιρινά, κασιόκια ή αρνίσια, βοδινά) τις τιμές με το κομ-

μάτι για τα ποδαράκια, (δύο χοιρινά ποδαράκια αντιστοιχούν σε 4 κασιόκια και σε ένα βοδινό) για το μυαλό και το κασιόκιο κεφαλάκι. Με το βάρος πωλούνται στήθος, μήτρα, συκώτι, σπλήνα, πνευμόνια και έντερα. Από τις τιμές του καταλόγου συμπεραίνουμε την εκτίμηση των αρχαίων για κάποιες λιχουδιές, όπως τα σπλάχνα του χοίρου: το συκώτι στη σάρα, αλειμμένο με λάδι ή λίπος, με αλάτι και κορίανδρο (το συκώτι από ειδικά θρεμμένους με σύκα χοίρους θα δώσει τελικά το όνομα τους στο ήπαρ), τους μαστούς και τη μήτρα (ήδιστον κρέας) που σερβιριζόταν βραστή με σάλτσα από κύμινο, ξύδι και σίλφιο, συνοδεύοντας το κρασί μετά το δείπνο. Από τους κωμικούς μαθαίνουμε και γι' άλλα: για τη σπλήνα, τα εντερικά με σάλτσα, τις γαρδούμπες, τα γλυκάδια και τα αμελήτητα που συμπλήρωναν τα πλούσια γεύματα της εποχής. Ως ένα είδος φθηνού και ελαφρού υποκατάστατου όλων αυτών των «δυσπépτων» και «κακοχύμων» τροφών χρησιμοποιούσαν (όπως στο κοκορέτσι μας ή το σκασέζικο haggis) τα πνευμόνια.

Η οικογενειακή δαπάνη για τον όψο (που αντιστοιχεί στο μισό ίσως και περισσότερο της δαπάνης διατροφής) δεν ξεπερνά συνήθως τους τρεις οβολούς (μισή δραχμή). Το απλό προσφάι του Αθηναίου, όπως το γνωρίζουμε από τον Αριστοφάνη (Πηλής) είναι ο δυναμωτικός ζωμός με κανένα κομμάτι κρέας και ένα λουκάνικο και ο πατοάς. Από ψάρια να αρκεσθεί στη σαρδέλλα ή το γαύρο του Φαλήρου ή σε έκτακτες περιστάσεις, όπως ο Δικαιόπολις όταν με την ειρήνη ανοίγουν οι συναλλαγές με τη Βοιωτία, με κανένα χέλι από τη Κωπαΐδα.

Ακόμα χειρότερα είναι τα πράγματα για τον μικρό αγρότη ή γενικά για το φτωχό μεροκαματιάρη της εκκλησίας και των εργαστηρίων. Αντί για ψημένο στο φούρνο ψωμί ή έστω την κριθάρνια γαλέτα (τη μάζα), μπορεί να αναγκασθεί να περιοριστεί στο βραστό χυλό, σε σούπες από όσπρια (έτνον), κυρίως φακές, αλλήλα και κουκιά ή ρεβίθια. Μια βαρεία αλλήλα θρεπτική τροφή, και φυσικά στα λαχανικά (λαχανίδες, βήλα, μαρούλια και κολοκύθες) στις ρίζες, βοήβους, ραφνίδες, αγριοσεύκλα, γογγύλια, σκόρδα και τα

Εικ. 2. Ο ιχθυοπώλης κόβει ένα κομμάτι τόννο

Εικ. 3.
Η αγορανομική επιγραφή του Πειραιώς

Εικ. 4.
Σκηνή προγεύματος (σκηνή από την κωμωδία του Μένανδρου «Συναριστώσαι» (ψηφιδωτό Πομπηία)

Εικ. 5.
Αναπαράσταση ανδρώνος

Εικ. 6
Ειδική πιατέλα για ψάρια από την Κάτω Ιταλία

Εικ. 7.
Νεκρή φύση με κυνήγι και θαλασσινά (τοιχογραφία Πομπηία)

άγρια κρεμμύδια, που όπως τους σκαντζόχοιρους, τα σαλιγκάρια και τα τζίτζικια, μάζευε στην εξοχή. Στην εκστρατεία το κράνος θα του χρησιμεύσει σα κατασάρβη για το κυνή. Στο σακκίδιο θα έχει μαζί με το κριθαρένιο παξιμάδι (τη μάζα) κρεμμύδια, δυό - τρεις ελιές και κανένα τυρί. Μόνο οι πλούσιοι θα έχουν την πολυτέλεια να κουβαλήν μαζί τους το δούλο που θα τους μαγειρεύει.

Πότε έτρωγαν οι αρχαίοι; Οι ώρες του φαγητού δεν είναι σταθερές: το πρώτο γεύμα, το πρόγευμα, ή όπως το ονόμαζαν το άριστον, το έπαιρναν κάποια στιγμή το πρωί ή προς το μεσημέρι (Εικ. 4). Το κυρίως γεύμα, και για κάποιους το μοναδικό, ήταν το βραδινό, το δείπνον. Οι άντρες για τους οποίους δεν ήταν γενικώς αρμοστό να περνούν τη μέρα τους στο σπίτι, τρώνε συχνά έξω: σε γνωστούς ή σε συμποσιακές θέσχες, σε κάποιες περιστάσεις στη φρατρία ή στις γιορτές του δήμου τους. Πάντα χωριστά από τις γυναίκες. Μόνο στο σπίτι μπορούν αν θέλουν να φάνε με τη γυναίκα τους στο γυναικωνίτη, καθισμένοι κανονικά σε καρέκλες (για τη σκηνή βλ. Αριστοφάνης, Σφήκες 610).

Η ανάπτυξη της γεύσης. Το μενού των ηρώων στον Όμηρο είναι αρκετά μονότονο, όχι μόνο στην εκστρατεία, αλλά και στο παλάτι της Ιθάκη ή των Φαιάκων: το ψωμί, το κρασί και τα πολλὰ ψητά κρέατα (κρειών πίνακας παντείων) από αρνιά, βόδια και ασπροδοντάτους χοίρους που το αποτελούσαν, ο κλασικός Αθηναίος θα τα αντιμετώπιζε αρκετά συγκαταβατικά, αν όχι περιφρονητικά, όπως αντιμετώπιζε και τον αδηφάγο κρεωφάγο Ηρακλή. Το ίδιο ισχύει και για τους συνεχιστές του ηρωϊκού μύθου, τους Σπαρτιάτες, για τους οποίους όπως είπε ένας Συβαρίτης εξηγώντας έτσι τη γενναιότητά τους «δεν υπάρχει άνθρωπος, που να έχει τα λογικά του και να μη προτιμά να πεθάνει χίλιες φορές παρά να φάει τέτοια θλιβερά φαγητά».

Σε ένα Σπαρτιάτη, τον Πausanias (Ηροδ. Θ 82), χρωστάμε την περιφήμη σκηνή, όταν μετά τις Πλαταιές αποδεικνύει στα παραδείγματα του περσικού

με το σπαρτιατικό δείπνο, «την αφροσύνη του Μήδου που με τέτοια καθημερινή τροφή ξεκίνησε εναντίον μας για να μας στερήσει τη δική μας τόσο φτωχική τροφή». Την ίδια εποχή η τέχνη της καλοπέρασης είχε ωστόσο ήδη προ πολλού κατακτήσει την Ελλάδα και πολύ σύντομα θα κατακτούσε και τον ίδιο τον Πausanias.

Χαρακτηριστικό της στροφής του τέλους του 5ου και κυρίως του 4ου αιώνα π.Χ. από την πολιτική (κοινοτική) συνείδηση στην κοσμοπολίτικη ατομική καλοπέραση, είναι ο χώρος που καταλαμβάνουν τώρα στα ενδιαφέροντά του τα θέματα που έχουν σχέση με την κουζίνα (το διαπιστώνουμε στη συχνότητα που επανέρχονται στην κωμωδία), για την προέλευση των κάθε είδους αγαθών και με την καταληλιότερη για την κατανάλωσή τους εποχή, ή τις επιπτώσεις τους (ανάλογα με τα μαγειρέματα) στην υγεία.

Δεν αναφερόμαστε μόνο στην πιστοποιημένη με τη σφραγίδα της πόλης appellation contrtlie των ελληνικών κρασιών. Την πρώτη αναφορά σε μια γαστρονομική γεωγραφία έχουμε στο γνωστό από τον κωμικό Έρμιππο, κατάλογο των σπεσιαλιτέ, που ξεφόρτωναν τον 5ο αιώνα τα καράβια στον Πειραιά: το σίλφιο από την Κυρήνη, από τον Ελλάδασποντο σκουμυριά και όλα τα παστά ψάρια, από τη Θεσσαλία πηληγούρι και βοδινές ωμοπλάτες... από τις Συρακούσες χοιρινά και ωραία τυριά. Η Ρόδος στέλνει σταφίδες και σύκα σαν όνειρα γλυκά, η Εύβοια απίδια και μήλα αμέτρητα, οι Παφλαγόνες αμύγδαλα αφράτα, η Φοινίκη πάλη χουρμάδες και σιμιγδάλη. Όλος ο κόσμος γνωρίζει τους φούρνους και τα γλυκά αρτοσκευάσματα της Αθήνας, τη μαρίδα του Φαλήρου, το γαύρο του Πειραιά και της Σαλαμίνας, τα χέλια της Κωπαίδος, το μουγγρί της Σικυώνας, και τα ψάρια της Καλυδώνας και της Αμβρακίας, της Χαλκίδας, της Ερέτριας και της Καρύστου, τα καλαμάρια του Δίου, το μυλοκόπι της Πέλλας και τον γλαύκο της Ολύνθου, το σκυλόψαρο της Τωρώνης, τους κέφαλους και τις σουπιές των Αβδήρων και της Μαρώνας, τα στρείδια της Ακάνθου, τα μύδια της Αβύδου και τους αστακούς του Ελλάδασπόντου, και τα ερίφια της Μήλου και τα τυριά της Σικελίας, της Νάξου και της Κρήτης, το κατοικίσιο

γάλα της Σκύρου, τα σύκα των Μεγάρων, της Χαλκίδας και της Ρόδου, τα ακλῆδια, τα μήλα και τα κάστανα της Εύβοιας, τα αμύγδαλα της Νάξου.

Χέρι με χέρι με την ανάπτυξη της γαστρονομίας (σαν οδηγός στους νέους κόσμους της και διόρθωση στις υπερβολές της) αναπτύσσεται η διαιτητική. Πληθαίνουν τῶρα τα κείμενα με παρατηρήσεις για την καταλληλότητα των διαφόρων τροφών και τις επιπτώσεις τους στην υγεία: Τα τηγανιτά αυγά είναι «χειρίστη τροφή». Τα βοδινά κρέατα είναι «ισχυρά στάσιμα και δύσπεπτα τῆσι κοιμήνῃσι», ο ἱαγός ανήκει επίσης στα «δύσπεπτα, παχύχυμα και κακόχυμα κρέατα», τα πρόβατα «τον μεν χειμῶνα κάκιστα μετὰ δε την ισημερίαν πιαίνεται μέχρι τρόπων θερινῶν», «το μυηκόπι καλὸν την ἀνοιξή», ἡ πιο ποιητικά: «Γλυκὸ εἶναι να τρώς το κατοίκι το φθινόπωρο / Να τρώς το γουρουνόπουλο όταν μαζεῦουν και πατοῦνε τα σταφύλια/ Μα για το αρνάκι, όταν καλοκαιριάζει και φωνάζουν τα τζιτζίκια», ἐνῶ δεν λείπουν οι συμβουλές στον πελάτη «να παζαρεύει λέγοντας ὅτι η παλαμίδα δεν αξίζει αν δεν εἶναι το φθινόπωρο και ο κέφαλος το χειμῶνα.

Την οὐλοκλήρωμένη εἰκόνα της κουλτούρας του φαγητού στην κλασσική Εὐλλάδα δίνει το δείπνο: το αποκορύφωμα της μαγειρικής, της τέχνης, της ἀπόλαυσης (ἀλλῆλ και ὑψηλὴ ἐκφραση μιας ἀνδροκρατούμενης κοινωνίας).

Τη μαγειρικὴ τέχνη, ὅπως και γενικά οι ἀπολαύσεις του δείπνου στο ἀνάκλιντρο, μέσα στα ἀρώματα και με συνοδεία μουσικής (ὅπως και πολλὰ ἄλλα: τους ἀστραγάλους τα ζάρια και τη μπάλα ἀλλῆλ και το νόμισμα) οι Ἑλλῆνες την εἶχαν μάθει ἀπὸ τους μαθηακοὺς, ὅπως τους ονόμαζαν, Λυδοὺς. Ἀκόμα και ἀργότερα, περιζήτητοι θα εἶναι οι μάγειροι ἀπὸ την Ἀνατολή, τους ὁποίους θα συναγωνιστοῦν σύντομα αὐτοὶ ἀπὸ τις πλούσιες ἀποικίες της Μεγάλης Εὐλλάδας και της Σικελίας. Οι συβαρίτικες ευωχίες και τα συρακόσια τραπέζια θα μείνουν διάσημα αν ὄχι διαβόητα. Ἀπὸ τη Σικελία θα προέλθουν και οι πρώτοι οδηγοὶ μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής.

Το δείπνο (ὅπως πολλὰ πράγματα στην ἀρχαία, ἰδιαίτερα στην Ἀθηναϊκή, κοινωνία, εἶναι μια καθαρὰ ἀνδρική

υπόθεση, ἀπὸ την ὁποία οι γυναῖκες (ἐννοοῦμε τις συζύγους και τις κόρες της οικογένειας) κρατοῦνται σε ἀυστηρὴ ἀπόσταση. Ο χώρος του εἶναι ο ἀπομονωμένος ἀνδρῶν, ἓνα δωμάτιο με γύρω 3 ἕως 7 (σπάνια περισσότερα) ἀνάκλιντρα για δύο άτομα (εἰκ. 5). Εἶναι επίσης μια μακριὰ διαδικασία: Η «τελετουργία» ἔχει δύο φάσεις: το κανονικὸ γεῦμα (το δείπνο) και το συμπόσιο, το γλῆντι (αὐλητρίδες, χορεύτριες, πόρνες, ὅπου ἀπὸ τον 5ο αι. ἀρχίζουν να συχνάζουν οι φιλόσοφοι, και να κάνει την εμφάνισή του ο γραφικὸς τύπος του παρασίτου).

Το δείπνο ἀρχίζει με τα προδόρπια: ἐλιές, φρούτα, θαλασσινὰ και μεζεδάκια. Στα φρούτα ἀνήκαν τα διάφορα ονομαζόμενα μήλα (μήλα, κυδῶνια = κυδῶνια, μήλα, ρόδια, δαμάσκηνα, κορόμηλα), τα αγγούρια (σικυὸς), τα πεπόνια (το ονομαζόμενο ὠριμο αγγούρι ἡ σικυὸς πέπων) και τα καρπούζια (μηλοπέπων). Μεγάλη ἦταν η ποικιλία των θαλασσινῶν starters: ὄστρεα, ἀχινοί, ἀστερίες, πεταλίδες, γαρίδες, καραβίδες, ἀστακοὶ και καβούρια, χταπόδια, σουπιές και καλαμάρια ἀκόμα και τσούχτρες, εἰδικὰ μαγειρευμένες. Τα ὄστρεα τρώγονταν κατὰ κανὸνα ὠμά, βουτηγμένα προηγούμενως σε γλυκὸ νερὸ και καρυκευμένα με ρίγανη και κορίανδρο· τα κοχύλια, οι πορφύρες, οι πίννες (η πίννα με ἰάδι, μέλι και κρασί ἡ με χυμὸ, ξύδι και σινάπι)· τα ψάρια βραστά ἡ ψητά, τα χῆλια στη σάρα μέσα σε τεύτλα, η πέρκα τηγανιτὴ και παραγεμισμένη με ἠδύσματα, τα πολλὰ ἀγαπητὰ στην Ἀθήνα παστά (ταρίχη) ὠμά με ρίγανη και κορίαν-

Εἰκ. 8.
Ο «ἀσάρωτος οἶκος» (ρωμαϊκὸ ἀντίγραφο
εὐλληνιστικὸ ὑψηλῶς, Βατικανό)

Εἰκ. 9.
Σκηνὴ συμπόσιου (ερυθρόμορφη κύλικα
γραφέα Βρύγου)

Εἰκ. 10.
Η προετοιμασία του λαγού

Εικ. 11.
Νεκρή φύση με ορτύκια, αυγά και σάλτσα
(τοιογραφία Πομπηία)

δρο, βουτηγμένα προηγουμένως στο γλυκό νερό, ο τόννος ψητός και πνικτός (στη γάστρα) αλειμμένος με λάδι και βαπτισμένος σε σαλαμούρα. Στον τόννο (ιδιαίτερα τον παστό τόννο από τον Ελλήσποντο) ταιριάζει ο μυττωτός (ένα είδος σκορδαλιάς με σκόρδο, πράσο, τυρί και λάδι ίσως και αυγό).

Τώρα πρωτοεμφανίζεται και ο γάρος, μια σάλτσα από ψάρια ζυμωμένα για τρεις μήνες στο αλάτι, που θα εξελιχθεί στη ρωμαϊκή και βυζαντινή κουζίνα στη απαραίτητη προσθήκη σε κάθε φαγητό. Το τι συμβαίνει, μας δίνει η εικόνα ενός αχόρταγου ξένου της κωμωδίας που παραπονιέται για το σερβίρισμα: σου βάζουν μπροστά μια τεράστια πιατέλα με πέντε πιατάκια πάνω της: στο ένα έχει σκόρδο, στα άλλα δύο αχινούς, στο άλλο μια παπάρα, στο άλλο δέκα κοχύλια, και

στο άλλο μια μπουρούνα τόση δα. Και όσο να φάω τούτο, ξεπα-στρεύει ο άλλος το άλλο. Και ζητάει να σερβιριστούν χώρια σε μεγάλες πιατέλες τα στρείδια, οι αχινόι και τα ψάρια (**Εικ. 6 και 7**). Ακολουθεί ένα άλλο δεύτερο ελαφρύ εισαγωγικό πιάτο (entree) με τα κρεατικά: Και μετά από αυτά ήρθαν πιατέλες με πολλή βραστά κρέατα: ποδαράκια και κεφαλάκια (ωτία και σιαγόνας), έντερα και κοιλιές και γλώσσες.

Το κυρίως πιάτο αποτελούν τα κρέατα ψητά, βραστά, ή πνικτά. Το χοιρινό και το κατσίκιο μουτί (κωλή εριφίου) και το ψητό βοδινό φιλέτο (πλευρόν ισχίου), σπανιότερα το αρνίσιο κρέας. Τα κρέατα συνοδεύονταν με πικάντικες σάλτσες (την καρύκη και τον κάνδαλο (με μέλι, γάλα και λίπος) και κυρίως το υποσφαγμα (ψημένο αίμα με σίφινο, έψημα ή μέλι, ξίδι, κρασί, γάλα, τυρί και ψιλοκομμένα αρωματικά φύλλα). Ψωμάκι από κριθάρι και το σταρένιο ψωμί συνοδεύουν τα κύρια πιάτα, όχι όμως και το κρασί που έρχεται μετά.

Όταν τελειώσει το φαγητό, και αφού πλύνουν τα χέρια τους (ας μη ξεχνάμε ότι δεν υπάρχουν μαχαιροπήρουνα) απομακρύνονται τα τραπέζια από το δωμάτιο, σκουπίζουν το πάτωμα (**Εικ.8**) και μοιράζουν στους συνδαιτημόνες αρώματα και στεφάνια, προσφέρεται μια σπονδή και ψάλλεται ο παϊάν.

Η στιγμή σημαίνει το πέρασμα από το δείπνο στο συμπόσιο (το δεύτερο τραπέζι), και την οινοποσία (**Εικ. 9**). Στο κρασί (=τον κεκραμένον οίνον), αυτό το πιο σημαντικό στοιχείο του συμποσίου, αναφερθήκαμε ήδη σε παλαιότερο τεύχος του περιοδικού. Από τα τραγήματα που συνοδεύουν το κρασί δεν λείπει και το κυνή-

γι: στην Αθήνα συνήθως ο λαγός (**Εικ. 10**), ένα θήραμα με ερωτικούς, ως γνωστόν συνειρμούς, που ψήνεται στη σούβλα και σύμφωνα με τους γνώστες πρέπει να προσφέρεται λίγο άψητος που να στόζει, και ελαφρά αλισισμένος, χωρίς τις γλυκές σάλτσες (καταχύματα) που συνηθίζονταν για τα πουλιά (φάσσες, τρυγόνια τσίχλες κλπ). Προσφέρονται επίσης οικίσαιτα πουλερικά όπως ορτύκια και χήνες, αλλιά και μεζέδες όπως η βραστή χοιρινή μήτρα βουτηγμένη στο ξύδι και το σίφινο και η γαρδούμπα (μεζέδες που μπορούν να σερβιριστούν και ως ορεκτικά).

Τα επιδόρπια περιλαμβάνουν επίσης γλυκά και ξερά φρούτα: σύκα και ισάδες (ξερά σύκα), αχλάδια, ρόδια, μούσμουλα, μούρα, σταφύλια (μέσα στο κρασί) και σταφίδες και οι ξηροί καρποί: αμύγδαλα και όσα ονομάζουν γενικών κάρυα (καρύδια, φουντούκια = λιπετοκάρυα, κάστανα = ευβοϊκά κάρυα) στα πολύ πλούσια γεύματα και χουρμάδες, αλλιά και αυγά (ρουφηχτά, μελάτα ή σφικτά), τυροπίτες και ζαχαρωτά από αγριοζαφορά, μέλι και σουσάμι, ή αλλια με κουκουναρία, ξινόγαλα με μέλι και κρέμες (χόριον) κλπ (**Εικ. 11 και 12**).

Το συμπόσιο είναι η καλύτερη στιγμή του δείπνου. Όπως λέει ο Πίνδαρος: το επιδόρπιο είναι γλυκό στο τέλος του δείπνου ακόμα και μετά από άφθονο φαί. Η ατμόσφαιρα στον Ξενοφάνη αποπνέει κλασσικό μεγαλείο.

Και τώρα το πάτωμα είναι καθαρό κι όλων τα χέρια

Και οι κούρες και ένας δούλος τους στεφανώνει με πλεχτά στεφάνια

Και άλλος τους δίνει μύρο ευωδιαστό από φιάλη. Και έχει στηθεί ο κρατήρας, μεστός από ευφροσύνη

Και άλλο κρασί έχει ετοιμαστεί, που υπόσχεται ποτέ να μην προδώσει

κρασί μελένιο στα σταμινιά, που ανθομοσχοβολάει.

Στη μέση το λιβάνι στέλνει την αγνή ευωδιά του,

Και δροσερό είν' το νερό, γλυκόπιστο, καθαρίο.

Και δίπλα απλωμένα ξανθά ψωμιά, και τράπεζα αρχοντική στρωμένη, βαριά από τα τυριά και το παχύ το μέλι.

Και ο βωμός στη μέση στολισμένος με λουλούδια,

Εικ. 12.
Νεκρή φύση με διάφορα φρούτα (τοιογραφία Πομπηία)

Και το τραγούδι και ο χορός γεμίζουν το σπίτι.

Διαφορετική η εικόνα, όπως αποδίδεται στη συζήτηση ανάμεσα στους δούλους, στην κωμωδία: «Τελείωσαν οι άνδρες το φαγητό; - Όλοι σχεδόν. - Καλά γιατί δεν πας να σκώσεις τα τραπέζια. Εγώ θα πάω να φέρω νερό - θα σκουπίσω το πάτωμα. Και αφού κάνω τις χοές, θα τακτοποιήσω τον κότταβο. Καλά θα κάνει το κορίτσι να πάρει τους αυλούς της και να τους ζεστάνει για να είναι έτοιμοι. Αντε τώρα και χύσε τους αρώματα, αιγυπτιακά και ίριδα, και μετά θα δώσω στον καθένα τους ένα στεφάνι. Κάποιος να φτιάξει φρέσκο κρασί. - Το ανακατέψαμε - Βάλε το λιβάνι - Εγινε η χοή και άρχισαν να πίνουν. Ενα κοριτσάκι παίζει στον αυλό ένα καρικό σκοπό για τους συμπότες. Βλέπω και μιαν άλλη που τραγουδάει στην άρπα ένα ιωνικό τραγούδι.

Το τι ακολούθει, αν δεν βρεθεί κανένας Σωκράτης να φέρει τη συζήτηση στη φιλοσοφία, δεν είναι πάντοτε προβλέψιμο. Όπως σημειώνει ο Α. Dalby (Σειρήνια δείπνα): «Τα ανδρικά δείπνα ήταν ολοκληρωμένες διασκεδάσεις, σχεδιασμένες να ικανοποιούν κάθε σαρκική αίσθηση: τη γεύση, την όσφρηση με τα αρώματα και τα στεφάνια, την ακοή με το τραγούδι και τη μουσική, την όραση με τη θέα των μουσικών και των χορευτών. Όλοι συμμετείχαν. Ο συνδυασμός γαστρονομίας και σεξ ήταν φυσικός».

Ένα τέτοιο δείπνο δεν είναι μικρή ούτε φθηνή υπόθεση (σε μια κωμωδία αναφέρεται με τάση βεβαία υπερβολής ότι το κόστος μπορούσε να φθάσει το τάλαντο). Εν τούτοις παρόμοια (αν όχι τόσο πλούσια) δείπνα, συχνά ρεφενέ, δεν πρέπει να ήταν σπάνια, όπως αυτό, όπου τρέχει ο Δικαιοπόλης για να γιορτάσει την ειρήνη: «Αγγελος: Γλήγορα στο δείπνο τρέχα/τα φαγητά και το ποτήρι σου αφού πάρης/Γιατί σε προσκαλεί ο ιερέας του Διονύσου/Μα βιάσου· αργούν για σε το δείπνο πολλήν ώρα/ Όλα τα επιήοιπα είναι ετοιμασμένα κλίνες, τραπέζια, στρώματα και προσκεφάλια, στεφάνια μυρουδιές, γλυκάδια, κοντά οι πόρνες/ζυμαρικά, γλυκίσματα και παξιμαδάκια, αγαπητές στα δείπνα ωραίες χορεύτριες/μα βιάσου γλήγορα».

Ο μάγειρος. Η οργάνωση του δείπνου (αρχίζοντας από τη θυσία) προϋποθέτει τον μάγειρο, που μισθώνεται για την περίπτωση, ένα άτομο (συνήθως ελεύθε-

ρο) με ειδικές γνώσεις επαγγελματία και (όπως τουλάχιστον τον παριστάνουν οι κωμωδίες) ανάλογη μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του. Ο μάγειρος συζητά τις προετοιμασίες με τον κύριο του σπιτιού φροντίζει για τις προμήθειες (εικ. 13) (ακόμα και των πιατικών) ανάλογα με τους καλεσμένους, επιβλέπει την κουζίνα (εικ. 14) και οργανώνει το γεύμα, διευθύνει τους δούλους με τη βοήθεια ενδεχομένως - στα μεγάλα τραπέζια - ενός τραπεζοποιού, που θα πλύνει τα πιάτα, θα ετοιμάσει τις λάμπες θα κάνει τις χοές κλπ. Από τον 4ο αιώνα έχουμε και τα πρώτα βιβλία μαγειρικής, που εξυπηρετούν αυτούς που για οικονομία αποφεύγουν την πρόσληψη ενός μάγειρα: την Οψαρτυσία του Φίλοξενου, και την Ηδυπάθεια του Αρχεστράτου. Στις κωμωδίες θα δούμε τον οικοδεσπότη να διαβάζει το βιβλίο του Φίλοξενου, αλλού με το τσελεμεντέ ανά χείρας να κατευθύνει το δούλο στην κουζίνα (Αθήναιος 662 β)

Το αττικό δείπνο που περιγράψαμε και η ποικιλία της αρχαίας κουζίνας που γνωρίζουμε μέσα από κείμενα που έχει συγκεντρώσει ο Αθηναίος στους Δειπνοσοφιστές (τέλη του 2ου/αρχές του 3ου αι. μ.Χ.) προαναγγέλλουν και προετοιμάζουν τα περιβόητα εκείνα ρωμαϊκά γεύματα με τις εξζητημένες συνταγές που γνωρίζουμε από το Σατυρικό του Πετρωνίου και το τσελεμεντέ του Απικίου, αλλιά και από την ποικιλία των αγαθών που λίγο πριν από την αρχαιότητα, μας δίνει το αγορανομικό έδικο του Διοκλητιανού.

Εικ. 13.
Το μαγαζί ενός μανάβη (ρωμαϊκό ανάγλυφο)

Βιβλιογραφία:

Τα περισσότερα στοιχεία του παρόντος προέρχονται από τα βιβλία της Ασπασίας Λαμπάκη: Η διατροφή των Αρχαίων Ελλήνων κατά τους αρχαίους κωμωδιογράφους, διδ. διατριβή Αθήνα 1984, και του Andrew Dalby, Σειρήνια Δείπνα, ιστορία της διατροφής και της γαστρονομίας στην Ελλάδα, ελλ.φρ. Ε. Πατρικίου, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2000. Για όσους άνοιξε η όρεξη για αρχαίες συνταγές βλ. Andrew Dalby και Sally Grainger, Η Μαγειρική της Αρχαιότητας, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2002.

Εικ. 14.
Η κουζίνα της οικίας των Vetii στην Πομπηία

ΕΙΧΑΝ 10 ΜΕΤΡΑ ΥΨΟΣ

Χρυσελεφάντινες οι πόρτες του Παρθενώνα

Της Αγγελικής Κώττη

Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «Έθνος» 13 Μαΐου 2014

Οι πόρτες του Παρθενώνα, από μοσχοβολιστό ξύλο κέδρου, που έκρυβαν το χρυσελεφάντινο άγαλμα της παρθένου και επέτρεπαν τη θέασή του ελάχιστες φορές, οι πόρτες που προστάτευαν τους θησαυρούς της αθηναϊκής δημοκρατίας (και αργότερα το χρήμα της αθηναϊκής συμμαχίας) θα πρέπει να ήταν περισσότερο εντυπωσιακές από ό,τι νομίζαμε μέχρι σήμερα.

Και αν το ξύλο ως υλικό προσφέρεται για περίτεχνα σκαλίσματα αλλιώς όχι για κάτι πιο πολυτελές, υπήρχαν και το ασήμι, ο άργυρος και το ελεφαντόδοντο που θα έδιναν ένα λαμπερό αποτέλεσμα.

Οι περίφημες θύρες του προνάου και του οπισθονάου, ύψους 10μ και πλάτους 5 (κάτι λιγότερο από 50 τετραγωνικά, αφού θα πρέπει να υπολογίσουμε και τα ξύλινα θυρώματα) ήταν σίγουρα κατασκευασμένες από ξύλο και σίγουρα επενδεδυμένες με χρυσά ελάσματα, ίσως και με ασήμνια, όπως συνέβαινε εκείνη την εποχή και σε άλλους ναούς ανά τον ελληνικό κόσμο. Δύο ερευνητές όμως, ο αρχαιολόγος Σπένσερ Πόουπ και ο ιστορικός τέχνης Πίτερ Σουλτς, δημοσίευσαν ένα άρθρο στο Αμερικανικό Περιοδικό Αρχαιολογίας (American Journal of Archaeology) και προτείνουν μια όντως ενδιαφέρουσα ιδέα: πως είχαν και ελεφαντόδοντο.

Η έρευνά τους ξεκίνησε όταν ανακάλυψαν πως μια από τις οικοδομικές επιγραφές του Παρθενώνα (έτος 434/433 π.Χ.) περιλάμβανε μεγάλη ποσότητα ελεφαντόδοντου, η οποία δεν σχετιζόταν με το χρυσελεφάντινο άγαλμα της παρθένου. Χίλιες τριακόσιες εβδομήντα δύο δραχμές είχαν διατεθεί για χρυσό και 1.305 και 4 οβολοί για ελεφαντόδοντο.

Χορηγίες

Οι επιτροπές που χρηματοδοτούσαν και εύρισκαν χορηγίες για τον ναό και για το άγαλμα ήταν διαφορετικές. Επίσης, για να βγάλουμε και τα συμπεράσματά μας, λογοδοτούσαν δις κατ' έτος και απορροφούσαν όλα τα χρήματα που διέθεταν.

Μάλιστα, συγκέντρωναν τα ρινίσματα χρυσού και περισσεύαν και τα θραύσματα ελεφαντόδοντου και τα υπέβαλαν σε νέες επεξεργασίες. Τέλος, πωλούσαν όλα τα μηχανήματα μόλις τέλειωνε το έργο στο οποίο είχαν χρησιμοποιηθεί και δεν υπήρχε πια ανάγκη να τα κρατούν. Με τα ποσά αυτά, χρηματοδοτούσαν το οικονομικό πρόγραμμα. Από τις πόρτες και τα θυρώματα δεν έχει μείνει το παραμικρό στοιχείο και δεν έχουμε γραπτές μαρτυρίες, εκτός από όσες σώζονται σε επιγραφές. Σε μια από αυτές, του έτους 318/7 π.Χ. όταν δηλαδή ο Παρθενώνας είχε τελειώσει και ο Περικλής είχε προ πολλού πεθάνει, διαπιστώνεται ότι λείπουν 0,20 επί 0,22μ φύλλων χρυσού με τα οποία είχαν επενδυθεί γοργόνεια, κεφαλές θεόντων και κεφαλές ταύρων, καρφιά κ.ά.

Πολύ πιο εντυπωσιακές από ό,τι πιστεύαμε ήταν οι πόρτες του Παρθενώνα σύμφωνα με έρευνα, ενώ στο εσωτερικό, όπου φυλάγονταν οι θησαυροί της αθηναϊκής δημοκρατίας, δέσποζε το

άγαλμα της Αθηνάς, δημιούργημα του Φειδία

Με χρυσό και ίσως και με άργυρο επενδύονταν επίσης και διακοσμητικά στοιχεία στο ναό, όπως ρόδακες.

Οι δυο μελετητές ξεκαθαρίζουν ότι πουθενά δεν αναφέρεται η χρήση ελεφαντόδοντου, αλλιώς χωρίς την υπόθεσή τους δεν υπάρχει λογική εξήγηση για τις μεγάλες ποσότητες ελεφαντοστόυ και χρυσού που είχαν αγοραστεί για τον Παρθενώνα. Μικρές ποσότητες γνωρίζουμε ότι είχαν χρησιμοποιηθεί για διακόσμηση άλλων μερών. Επειδή άλλωστε ναοί στην Κάτω Ιταλία και Σικελία αλλιώς και δημόσια κτίρια λαών όπως οι Πέρσες, οι Βαβυλώνιοι κ.α. είχαν παρόμοιες πόρτες, θεωρείται πιθανό η αθηναϊκή δημοκρατία να επέλεξε την κατασκευή τους και για τον Παρθενώνα. Όπως μπορούμε εύκολα να φανταστούμε, θα ήταν εντυπωσιακές και θα συνέτειναν στη δημιουργία καταναυτικής όσο και μυστικιστικής ατμόσφαιρας.

Τρίτος και τυχερός ήταν ο Παρθενώνας που όλοι σήμερα βλέπουμε, καθώς στην Αθήνα είχαν κατασκευαστεί κατά την αρχαιότητα δύο ναοί πριν από αυτόν. Ο ένας μάλιστα είχε μείνει ημιτελής. Ο,τι σώθηκε από τα αρχιτεκτονικά τους μέλη ή τον διάκοσμό τους και από τη μανία των Περσών βρίσκεται στο τείχος ή θαμ-

μένο κοντά στον Παρθενώνα και μόνο λίγα κατάλοιπα παρουσιάζονται στο Μουσείο της Ακρόπολης.

Ο Παρθενώνας, που αποτελεί σήμερα σύμβολο της ΟΥΝΕΣΚΟ, δεν ήταν ο διασημότερος ναός στους αρχαίους χρόνους, αν και είναι υπόδειγμα αρχιτεκτονικής. Κέρδισε τη φήμη του περισσότερο ανά τους αιώνες, όταν μετρήθηκε, μελετήθηκε και βρέθηκε μοναδικός. Η σύλληψη του Φειδία -παρότι στην επεξεργασία και στην εκτέλεση συνέβαλαν ο Ικτίνος και ο Καλλικράτης- αποδείχθηκε ευφύεστατη και απαράμιλλη.

Ο Παρθενώνας κτίστηκε κατά τα έτη 447-438 π.Χ., στο πλαίσιο του ευρύτερου οικοδομικού προγράμματος που συντελέστηκε στην Ακρόπολη με πρωτοβουλία του Περικλή, και πάνω στη θέση παλαιότερων ναών αφιερωμένων στην Αθηνά.

Ο Φειδίας είχε όλη την ευθύνη του οικοδομικού προγράμματος και υπέγραψε τα εξαιρετικά γλυπτά του ναού.

Εργο του μεγαλύτερου γλύπτη της κλασικής Αθήνας, του Φειδία, ήταν το λατρευτικό άγαλμα της Αθηνάς Παρθένου, ύψους 12 μέτρων, που είχε στηθεί εντός του ναού. Ο σκελετός του ήταν ένας τεράστιος ξύλινος ιστός μηχανημένος στο έδαφος. Τα γυμνά μέρη του σώματος της θεάς ήταν καμωμένα από ελεφαντόδοντο, το δε ένδυμά της από χρυσό. Το ελεφαντόδοντο και ο χρυσός ήταν δυνατόν να αφαιρούνται, μετά από συμβουλή του Περικλή, ώστε να ζυγίζονται, υπό τον φόβο της υπεξαίρεσης.

Φίδια

Η θεά παριστάνεται σε όρθια στάση, στραμμένη προς την ανατολική πύλη. Φορά δωρικό πέπλο με μακρύ απόπτυγμα ζωσμένο με φίδι. Το στήθος της καλύπτει η αιγίδα, πλαισιωμένη από φίδια, με το γοργόνειο, το βασικό σύμβολο της Αθηνάς, σε κεντρική θέση. Το κράνος της έχει τριπλό λοφίο, του οποίου το μεσαίο τμήμα απολήγει σε Σφίγγα και στα δύο πλαινά σε μορφές πτερωτών αλφειών. Στο δεξί της χέρι κρατάει πτερωτή Νίκη. Με το αριστερό της κρατά δόρυ και στηρίζει την άντυγα της ασπίδας της, που φέρει γοργόνειο ενώ φίδι, ο Εριχθόνιος, περιελίσσεται στο εσωτερικό τμήμα της. Σύμφωνα με την παράδοση, το άγαλμα πατούσε σε μνημειακή βάση ύψους 1,20 μ., την οποία κοσμούσε περιμετρικά ανάγλυφη απεικόνιση του μύθου της γέννησης της Πανδώρας. Τέλος, τα σανδάλια της θεάς έφεραν παράσταση Κενταυρομαχίας. Μπροστά από το άγαλμα υπήρχε δεξαμενή νερού για τη διατήρηση της υγρασίας του ελεφαντόδοντου.

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση του αγάλματος, ο Φειδίας κατηγορήθηκε ότι είχε υπεξαίρει μέρος του χρυσού που του είχε δοθεί για την κατασκευή του (437 π.Χ.). Αν και ζυγίστηκαν τα ένθετα και αποδείχθηκε ότι δεν έλειπε ούτε γραμμάριο, εντούτοις ο Φειδίας αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Αθήνα. Τον 5ο αι. μ.Χ. η Αθηνά χάθηκε κατά τη μεταφορά της από χριστιανούς στην Κωνσταντινούπολη - πιθανόν βυθίστηκε το πλοίο. Φαίνεται ότι βάθρο του αγάλματος δέχτηκε κάποια στιγμή ριζικές επισκευές, κατά πάσα πιθανότητα μετά από μεγάλη πυρκαγιά, ίσως αυτή των Ερούληων το 267 μ.Χ. Δεν αποκλείεται και το ίδιο το άγαλμα να υπέστη σοβαρές ζημιές ή ακόμη και να καταστράφηκε ολοσχερώς, παραμένει όμως άγνωστο αν κατασκευάστηκε άλλο προς αντικατάστασή του.

Από τη μεγάλη ακμή στο τζαμί και τον Εθιν

«Ο ναός που οι Αθηναίοι αφιέρωσαν στην προστατίδα της πόλης τους, Αθηνά Παρθένο, είναι το λαμπρότερο δημιούργημα της αθηναϊκής δημοκρατίας στην περίοδο της μεγάλης ακμής της και το αρτιότερο ως προς τη σύνθεση και την εκτέλεση από τα οικοδομήματα του Ιερού Βράχου» σημειώνει η αρχαιολόγος Πάννα Βενιέρη.

«Κτίσθηκε κατά τα έτη 447-438 π.Χ., στο πλαίσιο του ευρύτερου οικοδομικού προγράμματος που συντελέστηκε στην Ακρόπολη με πρωτοβουλία του Περικλή, και πάνω στη θέση παλαιότερων ναών αφιερωμένων στην Αθηνά».

Πρόκειται για περίπτερο διπλό δωρικό ναό, που παρουσιάζει πολλά πρωτότυπα και μοναδικά στοιχεία στον αρχιτεκτονικό του σχεδιασμό.

Στο εσωτερικό του είχε το χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς Παρθένου και το δημόσιο θησαυροφυλάκιο, με τους θησαυρούς της πόλης και αργότερα των συμμάχων.

Εφερε πολλά γλυπτά στοιχεία, μοναδικής ωραιότητας, μέσα και έξω, με έμπνευση κυρίως από τη μυθολογία.

Η τουρκοκρατία και η βόμβα

Τον 5ο αι. μ.Χ. μετατράπηκε σε ναό αφιερωμένο αρχικά στην Αγία Σοφία και αργότερα στην Παναγία, ενώ στα χρόνια της τουρκοκρατίας έγινε τζαμί.

Το 1687, κατά την πολιορκία της Ακρόπολης από τον Μοροζίνι, ανατινάχθηκε από μία βόμβα των Ενετών και μεγάλο μέρος του κατέρρευσε, ενώ σοβαρές ζημιές υπέστη και στις αρχές του 19ου αιώνα, με τη διαρπαγή και λειψασία του γλυπτού διάκοσμού του

από τον λόρδο Εθιν, που είχε ως αποτέλεσμα μεγάλο μέρος των γλυπτών να βρίσκεται σήμερα στο Βρετανικό Μουσείο.

«Στον Παρθενώνα δούλησαν ταυτοχρόνως οκτώ μεγάλοι γερανοί και ο καθένας είχε 27 μέτρα ύψος», όπως έχει πει για το οικοδομικό πρόγραμμα ο καθηγητής Μανώλης Κορρές.

«Σε κάθε πρόσοψη υπήρχε ένας μεγάλος γερανός με μέγιστη ανυψωτική δύναμη 15 τόνους. Είχαν τη δυνατότητα να ανεβάζουν ένα βάρος 10 τόνων από τη γη, στο ύψος του κτιρίου μέσα σε 15 λεπτά της ώρας. Για να λειτουργήσει το σύστημα ανύψωσης μεγάλου βάρους έπρεπε να εργάζονται σε κάθε γερανό 10 άντρες που χρησιμοποιούσαν ένα σύστημα με τροχαλίες και πολύσπαστα.

Ουσιαστικά εφάρμοζαν τις αρχές της Μηχανικής που θα συστηματοποιούσε ο Αρχιμήδης έπειτα από 200 χρόνια.

Οι Αθηναίοι έκτισαν τον ναό με τις δικές τους δυνάμεις.

Από όσους εργάστηκαν το 30% ήταν Αθηναίοι τεχνίτες, το 30% καλλιτέχνες κυρίως από τις Κυκλάδες και οι υπόλοιποι δούλοι (πολλοί από τη Θράκη). Ολοί, Αθηναίοι, επισκέπτες ή δούλοι, ελάμβαναν 1 δραχμή ως αμοιβή την ημέρα, ενώ οι αρχιτέκτονες 2 δραχμές.

Τα έργα ξεκίνησαν το 447 π.Χ. και κάθε χρόνο γινόταν ετήσια έκθεση και απολογισμός του ταμείου. Υπήρχε ειδική επιτροπή, το λογιστήριο έκανε κάθε χρόνο ισολογισμό και υπήρχε συνεχής απορρόφηση των χρημάτων επί οκτώ χρόνια», λέει ο κ. Κορρές.

Μετά από 7 χρόνια εργασιών άνοιξε το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου

Μετά από επτάμισι χρόνια συνεχών εργασιών για την επανέκθεση, που ακολούθησαν το κλείσιμο του Μουσείου στις 11 Νοεμβρίου 2006, ολόκληρη πλέον η έκθεση είναι επισκέψιμη από τις 6 Μαΐου (8 το πρωί έως τις 8 το βράδυ),

καθώς το Μουσείο Ηρακλείου εντάσσεται στα 33 μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους του Εθνικού Πιλοτικού Σχεδίου, που εφαρμόζεται ήδη με επιτυχία σε όλη τη χώρα. Η Σηληλογή αυτή, που αποτελεί το μεγαλύτερο και σημαντικότερο τμήμα της έκθεσης του Μουσείου, καταλαμβάνει συνολικά το 55% της έκτασης του εκθεσιακού χώρου.

Η έκθεση των Μινωικών Αρχαιοτήτων περιλαμβάνει διάσημα έργα τέχνης, στα οποία το Μουσείο Ηρακλείου οφείλει τη δημοφιλία του και τη μεγάλη επισκεψιμότητα στο παρελθόν. Στα έργα αυτά συγκαταλέγονται οι θεές των όφρων και η θεά των μηκώνων, ο δίσκος της Φαιστού, το ρυτό του ταύρου, ο ελεφάντινος ταυροκαθάπτης και η ομώνυμη τοιχογραφία, το χρυσό κόσμημα των μελισσών, τα χρυσά μινωικά δακτυλίδια και το «Δακτυλίδι του Μίνωα», πλήθος σφραγίδων από πολύτιμους λίθους, περίτεχνα λίθινα σκεύη και αντικείμενα μικροτεχνίας, χρυσεπένδυτα όπλα και τα πολύχρωμα καμαραϊκά αγγεία.

Τα αντικείμενα είναι ενταγμένα σε χωροχρονικές και θεματικές ενότητες που αποτυπώνουν όψεις της καθημερινής και δημόσιας ζωής.

Επισκέψιμο πλέον το Λύκειο του Αριστοτέλη

Άνοιξε και επίσημα στις αρχές Ιουνίου ο αρχαιολογικός χώρος του Λυκείου του Αριστοτέλη, ο οποίος θα λειτουργεί πλέον καθημερινά 08:00 με 20:00, ενώ προβλέπεται να είναι ανοιχτός και το Σαββατοκύριακο. Διευρύνεται έτσι ο αρχαιολογικός χάρτης της Αθήνας με την

προσθήκη ενός από τους πιο σημαντικούς χώρους. Παράλληλα αποδίδεται στους κατοίκους μια μεγάλη αδόμητη επιφάνεια 11 στρεμμάτων. Το Λύκειο του Αριστοτέλη ήταν ένα από τα τρία αρχαιότερα γυμνάσια της πόλης, μαζί με αυτό της Ακαδημίας Πλάτωνος και του Κυνοσάργους. Ενημερωτικές πινακίδες πληροφορούν για τη λειτουργία του χώρου, όπου το 335 π.Χ. ιδρύθηκε η Περιπατητική Σχολή του Αριστοτέλη, σε μια κατάφυτη εκτός των τειχών της πόλης περιοχή, μεταξύ των ποταμών Ηριδανού και Ιλίου, που συνεχίζουν ακόμα και σήμερα το «ταξίδι» τους κάτω από την πυκνοδομημένη πόλη. Στην περιοχή βρίσκονταν επίσης δύο ναοί, του Ηρακλή Παγκράτους και το ιερό του Λυκείου Απόλλωνος,

από το οποίο ονομάστηκε και η Σχολή.

Οι επισκέπτες μπορούν να περιηγηθούν στο Λύκειο του Αριστοτέλη, να κατατοπιστούν από τις ενημερωτικές πινακίδες και να ξεποστάσουν σε μία από τις στάσεις, στενίζοντας το χώρο όπου δίδαξε ο πολυεπιστήμων φιλόσοφος, ο οποίος διακρινόταν για τη ρεαλιστική του σκέψη, τη μελέτη της γνώσης για χάρη της γνώσης και τη δημιουργία ενός «καθολικού συστήματος» που εξηγούσε τον κόσμο μέσα από μια σφαιρική και εξαιρετικά πλούσια εικόνα. Το έργο του, που θεωρείται ως το αποκορύφωμα της ελληνικής φιλοσοφίας, χρησιμοποιήθηκε ως τις μέρες μας ως ένα είδος «γενικής εγκυκλοπαίδειας».

Η αρχαιολογική οπτική στο σπήλαιο της Θεόπετρας

Η αρχαιολόγος κα Νίνα Κυπαρίση-Αποστολικά, επίτιμη διευθύντρια της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας και Σπηλαιολογίας του Υπουργείου Πολιτισμού αναφέρθηκε σε συνέντευξη της στα έργα ανάδειξης του σπηλαίου της Θεόπετρας Μπαίνοντας οι επισκέπτες στο σπήλαιο έχουν μια γενική κατ' αρχήν εικόνα του σπηλαίου και των ανασκαφικών τομών.

Μέσα από διαδρόμους, πηλατώματα γέφυρες και γιάλινα πατώματα γίνεται εφικτή η πρόσβαση των επισκεπτών στα αρχαιολογικά ευρήματα του σπηλαίου όπως: εστίες της Μεσολιθικής περιόδου και εστίες των 60.000 ετών, καμμένη επιφάνεια όπου σώζονται τα αποτυπώματα των ανθρώπων περπατώντας χρονολογημένα με θερμοφωταύγεια στα 110.000-135.000 χρόνια, οστά Μέσης Παλαιολιθικής εποχής που ανήκουν σε σπηλαία, άρκτο αηλιά και σε ύαινα, κόκκινο ελάφι, αιγοειδή, λύκο και άλλα μικρότερα είδη ζώων διακρίνονται οι εναλλαγές του κλίματος στη διάρκεια του Πλειστοκαίνου, επίσης ένα φράγμα ασφαλείας που φαίνεται να έφραζε, στα παλαιολιθικά χρόνια, την είσοδο του σπηλαίου 21.000 χρόνων

Στον τελευταίο ισχυρό παγετώνα στη Θεόπετρα ευτυχώς να έχουμε βρει πέντε ανθρώπινους σκελετούς, δηλαδή δύο της Ανώτερης Παλαιολιθικής, εκ των οποίων ο ένας είναι χρονολογημένος στα 14500 π.Χ, δηλαδή μετά το τέλος της τελευταίας παγετώδους περιόδου, και τρεις της Μεσολιθικής χρονολογημένους στα 7000-7500 περίπου π.Χ.

Υποβρύχιες αρχαιολογικές έρευνες στο ναυάγιο Μαζωτού από το Πανεπιστήμιο Κύπρου

Για το ναυάγιο του 4ου αι. π.Χ. ανοιχτά του χωριού Μαζωτός της επαρχίας Λάρνακας, που εντοπίστηκε τυχαία το 2006 σε βάθος 45 μέτρων και σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση διεξάγει ανασκαφική έρευνα το Πανεπιστήμιο Κύπρου από το 2007. Το κυρίως φορτίο του πλοίου ήταν κρασί συσκευασμένο σε εμπορικούς αμφορείς από τη Χίο ενώ υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις και για δευτερεύοντα φορτία.

Αν και η έρευνα βρίσκεται ακόμη σε πολύ πρώιμο στάδιο, έχει ήδη φέρει στο φως πολύτιμα στοιχεία για το μέγεθος και τον εξοπλισμό του πλοίου, καθώς έχουν αποκαλυφθεί οι μολύβδινοι στύποι τριών αγκυρών και τμήματα της καρίνας στην πλώρη και την πρύμνη. Επίσης, έχουν προκύψει ενδιαφέροντα ερωτήματα για τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Αιγαίου και Ανατολικής Μεσογείου, αφού το ναυάγιο μετέφερε ομοιογενές φορτίο με τύπους αιγαικών αμφορέων που δεν ήταν από τους πλέον διαδεδομένους στην Κύπρο.

Σημαντική πτυχή της έρευνας είναι η εφαρμογή ψηφιακής φωτογραμμετρίας και τεχνικών τρισδιάστατης απεικόνισης για τη χαρτογράφηση και την τεκμηρίωση της ανασκαφής.

Επιστροφή αρχαιοτήτων από την Αυστραλία στην Ινδία

Χωρίς καμία απολύτως αντίρρηση, δέχτηκε η Εθνική Πινακοθήκη της Αυστραλίας, στην Καμπέρα, το επίσημο αίτημα της κυβέρνησης της Ινδίας για την επιστροφή του μπρούτζινου αγαλματιδίου του Σίβα, στο οποίο παριστάνεται ως θεός του χορού.

Το αρχαίο αυτό αντικείμενο, αξίας 5 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ, είχε ανατεθεί στη φροντίδα της αυστραλιανής κυβέρνησης, στο πλαίσιο του νομοσχεδίου περί Κινητής Πολιτιστικής Παράδοσης της Αυστραλίας. Κατά τον ίδιο τρόπο, η Εθνική Πινακοθήκη Ν.Ν. Ουαλίας, δεν έφερε αντίρρηση στο αίτημα της κυβέρνησης της Ινδίας για την επιστροφή του πέτρινου αγάλματος του Σίβα, αξίας 300.000 δολαρίων.

Σημειώνεται ότι και τα δύο αντικείμενα είχαν αποσυρθεί από την έκθεση αφότου η ινδική κυβέρνηση ζήτησε την επιστροφή τους. Η Εθνική Πινακοθήκη Αυστραλίας και εκείνη της Ν.Ν. Ουαλίας είχαν περιθώριο να διεκδικήσουν νομικά τα αντικείμενα μέχρι την 26η Απριλίου. Δεν το έπραξαν, αφήνοντας, εντούτοις, περιθώριο στην αυστραλιανή κυβέρνηση να το πράξει αν επιθυμεί.

Το σπήλαιο Σοβέ - Πον ντ' Αρκ Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Η αρμόδια επιτροπή της Unesco αποφάσισε να εντάξει το σπήλαιο Σοβέ-Πον ντ' Αρκ, στην Αρντές της νότιας Γαλλίας, στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς.

Το σπήλαιο Σοβέ παρέμεινε κλειστό επί 23.000 χρόνια έπειτα από κατακρήμνιση βράχων. Ανακαλύφθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1994 από τρεις σπηλαιολόγους,

Τα σχέδια επάνω στον βράχο, έργα ανδρών και γυναικών του ωρινάκιου πολιτισμού, απεικονίζουν ζώα από 14 είδη: αρκούδες, ρινόκερους, λέοντες, πάνθηρες, βίσονες, άλογα... δεκάδες αποτυπώσεις χεριών σε αρνητικό και θετικό, απεικονίσεις αιδιών και, στο βάθος της σπηλιάς, το εξαιρετικό σχέδιο του κάτω μέρους ενός γυναικείου σώματος δίπλα σε έναν βίσονα.

Η επιτροπή της Unesco εξαίρει «την καλλιτεχνική ποιότητα» των έργων αυτών, τονίζοντας «τη γνώση της χρήσης των χρωμάτων, το συνδυασμό της ζωγραφικής με τη χαρακτηριστική, την ακρίβεια των ανατομικών αναπαραστά-

σεων και την ικανότητα δημιουργίας της εντύπωσης του όγκου και της κίνησης».

Στο έδαφος έχουν διατηρηθεί αληθινά ίχνη ζώων καθώς και οστά των ζώων που διαχείμαζαν εκεί.

Θα προχωρήσει σε δανεισμό αρχαιοτήτων από την Ελλάδα το Βρετανικό Μουσείο;

Την άνοιξη του 2015 το Βρετανικό Μουσείο θα διοργανώσει μεγάλη έκθεση με θέμα: το ελληνικό σώμα στην ελληνική γλυπτική και οι επιρροές που αυτό άσκησε στον παγκόσμιο πολιτισμό. Επομένως είναι σχεδόν βέβαιο πως θα ζητήσει να δανειστεί από την Ελλάδα αρχαία αντικείμενα.

Προς το παρόν δεν έχουν προσδιοριστεί τα ιδρύματα και οι χώρες από τις οποίες θα ζητήσει το Βρετανικό Μουσείο. Εξάλλου, όπως υπογραμμίζει και δημοσίευμα της εφημερίδας «Γκάρντιαν», η έκθεση αυτή «αναπόφευκτα θα προκαλέσει συναισθήματα οργής για τα πιο διάσημα και διαφιλονικούμενα γλυπτά στον κόσμο». Το δημοσίευμα αναφέρεται, μεταξύ άλλων, και στη μετακίνηση μέρους της συλλογής των γλυπτών του Παρθενώνα στην γκαλερί «Σένσμπορι», από τη μόνιμη αίθουσα, όπου βρίσκονται συγκεντρωμένα από το 1962.

Όπως επισήμανε εκπρόσωπος του Βρετανικού Μουσείου «οι Έλληνες εφηύραν την ιδέα του ανθρώπινου σώματος στην τέχνη ως φορέα ομορφιάς και ιδεών». Επισημαίνεται πάντως πως, παρότι στο Βρετανικό Μουσείο η είσοδος των επισκεπτών στους χώρους των μόνιμων εκθεμάτων είναι ελεύθερη, η συγκεκριμένη έκθεση θα είναι περιοδική και συνεπώς θα υπάρχει εισιτήριο, το οποίο μάλιστα, συνήθως, είναι εξαιρετικά ακριβό. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με ένα από τα πιο σημαντικά επιχειρήματα του Βρετανικού Μουσείου για τη μη επιστροφή των γλυπτών του Παρθενώνα στην Ελλάδα. Οι Βρετανοί, εδώ και χρόνια, υποστηρίζουν πως τα γλυπτά του Παρθενώνα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της συλλογής του, την οποία οι επισκέπτες από όλο τον κόσμο μπορούν να θαυμάσουν δωρεάν.

Προϊστορικές βραχογραφίες ανακαλύφθηκαν στην ανατολική Ισπανία

Σύμφωνα με ανακοίνωση του Δήμου της Vilafranca αρχαιολόγοι εντόπισαν δώδεκα προϊστορικές βραχογραφίες σε σπήλαιο της ανατολικής Ισπανίας. Ωστόσο οι τοπικές αρχές δεν αποκάλυψαν την ακριβή τοποθεσία του σπηλαίου μέχρι να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας για την προστασία του χώρου.

Οι βραχογραφίες που χρονολογούνται πριν από 7.000 χρόνια περίπου, απεικονίζουν σκηνές κυνηγίου, και θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα

ευρήματα αυτού του είδους στην περιοχή εδώ και πολλά χρόνια. Οι αρχαιολόγοι συνεχίζουν την έρευνά τους, ελπίζοντας να βρουν και άλλες απεικονίσεις.

Το ζήτημα της προστασίας των βραχογραφιών θεωρείται πρωταρχικής σημασίας στην Ισπανία, καθώς πριν από λίγο καιρό μια βραχογραφία ηλικίας 5.000 ετών, ενταγμένη στη λίστα μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco, καταστράφηκε στην επαρχία Jaen, όταν άγνωστοι βάνδαλοι επιχείρησαν να την αποσπάσουν.

Κατά μήκος των μεσογειακών ακτών της Ισπανίας υπάρχουν εκατοντάδες θέσεις όπου έχουν βρεθεί προϊστορικές βραχογραφίες. Σύμφωνα με την Unesco, αυτές οι θέσεις συγκροτούν το μεγαλύτερο σχετικό σύνολο στην Ευρώπη.

Ιστορία των Δικαστηρίων του Πειραιώς Το Πρωτοδικείο Πειραιώς

Του **Μιχάλη Βλάχου**
Δικηγόρου ε.τ.

Αρχίζοντας τις αναδιφήσεις μας είχαμε από την παρούσα στήλη επισημάνει ότι το πρώτο χρονικό δικαστήριο του Πειραιώς είναι τον Φρεαττοί Φονικόν Δικαστήριον ανάγον την λειτουργία του τον 12ο π.Χ. αιώνα με πρώτο δικασθέντα τον Ομηρικών ήρωα **Τεύκτρο εκ Σαλαμίνος**.

Πρώτο Δικαστήριο του νεωτέρου Πειραιώς μνημονεύσαμε το κατά το 1836 ιδρυθέν **Ειρηνοδικείο Πειραιώς, με Ειρηνοδίκη τον Αργύριο Κεφάλη**. Το Ειρηνοδικείο της εποχής εκείνης μέχρι και το 1887 ήταν και Πταισματοδικείο. Για να συμπληρώσουμε την Ιστορία του Ειρηνοδικείου Πειραιώς προσθέτουμε ότι τον Αύγουστο του 1887 με το εκτελεστικό διάταγμα του Νόμου ΑΝΕ συνεστήθη το **πρώτο Πταισματοδικείο Πειραιώς με πρώτο Πταισματοδίκη τον Ν. Κυριαζή, Δημόσιο Κατήγορο του Γ. Δήμερη και Γραμματέα τον Ι. Κουμπή**. Το 1901 συνεστήθη το Ειρηνοδικείο «Βορείου πλευράς» με χωριστή περιφέρεια από το «Ειρηνοδικείον Νοτίου πλευράς» και το 1914 συνεχωνεύθησαν σε ένα με τον τίτλο «Ειρηνοδικείον Πειραιώς».

Αυτά ήταν τα Δικαστήρια του Πειραιώς έως το 1918, όταν η πόλις των εκατόν είκοσι χιλιάδων κατοίκων ηξίωσε την ίδρυση Πρωτοδικείου. Χρειάστηκαν υπεράνθρωπες προσπάθειες και τελικά με τον **Νόμο 1547 της 3.11.1918 συνεστήθη το Πρωτοδικείο Πειραιώς**. Το πρώτο Πρωτοδικείο εγκατεστάθηκε στο διόροφο οικοδόμημα, επί της πηλατείας Κοραή, έργο του μεγάλου αρχιτέκτονος Χάνσεν, όπου σήμερα μετά την κατεδάφισή του στεγάζεται το Δημαρχείο Πειραιώς.

Αργότερα εστεγάσθη στο απέναντί του μέγαρο **Χάϊ Λάιφ** όπου τώρα τα γραφεία του Κ.Κ.Ε. πάρι στην πηλατεία Κοραή και επεξετάθη προς στέγαση των Υπηρεσιών του στη διπλανή του εν επαφή πολυκατοικία μέχρι της μεταστεγάσεώς του στο μέγαρο των οδών Πραξιτέλους, Βασ. Γεωργίου Α΄ και Κουντουριώτου από όπου μετακόμισε στο

ιδιόκτητο πλέον **Δικαστικό Μέγαρο των οδών Σκουζέ και Φίλωνος**, όπου τώρα στεγάζεται. Ευχή μας να εγκατασταθεί οριστικά σε ένα αντάξιο των Δικαστηρίων και της πόλεώς μας ειδικώς κατασκευασμένο Μέγαρο, όπως όλοι οι Δικαστικοί Λειτουργοί Πειραιώς οραματίζονται.

Το 1929 συνεστήθη και το Α΄ Κακουργιοδικείο

Το σημερινό Πρωτοδικείο Πειραιώς έχει ανδρωθεί, γιγαντωθεί, ανάλογα με τις ανάγκες της εν τω μεταξύ αναπτυχθείσης πόλεως. Λόγω δε του λιμένος, αλλιώς και του βιομηχανικού και εμπορικού χαρακτήρος της πόλης, η φύσις των διαφορών είναι τοιαύτη (ναυτικές, εμπορικές, διαφορές στηριζόμενες συνήθως επί αλληλοδαμών δικαίων, διεθνών εθίμων και συμβάσεων) ώστε να δημιουργεί πλείστες όσες επιστημονικές αξιώσεις από τους δικηγόρους και δικαστάς της πόλεως οι οποίοι ομολογουμένως σε πάσαν εποχήν επεδείξαν επάρκειαν επιστημονική και ικανότητα αξίαν εξάρσεως κατά τη απόδοσιν δικαιοσύνης. Ούτω η πόλις του Πειραιώς είχε τη σπάνια τύχη να δει σχεδόν άπαντας τους διεληθόντας από την έδρα των Δικαστηρίων του Πειραιώς δικαστάς ανερχόμενους στις ανώτερες, πλείστους όσους δε και στις ανώτατες βαθμίδες της Δικαιοσύνης (ως οι κ.κ. Μακρής,

Γκοηφινόπουλος, Μαυρομιχάλης, Αργυράκης, Σούρης, Χαράλαμπος, Θ. Σταυρόπουλος, Ρεμπού, Καθαμποκιάς, Καζαμπάκας, Δ. Ροζάκης, Κ. Θανάπουλος για να αναφέρω τους παλαιότερους).

Για την εν συνεχεία όμως πορεία του Πρωτοδικείου, για το Εφετείο Πειραιώς, τα Διοικητικά Δικαστήρια Πειραιώς Πρωτοβάθμιο και Δευτεροβάθμιο και για το Διαρκές Ναυτοδικείο Πειραιώς ως και τα περιφερειακά Ειρηνοδικεία (Νικαίας, Σαλαμίνας, Αιγίνης κλπ) είναι μία άλλη ιστορία.

Απόσπασμα από το βιβλίο
«ΠΕΙΡΑΪΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ»

Εισαγγελία

Η Εισαγγελία εγκατεστάθη σε ένα κτίριο επί των οδών Καραϊσκού και Σκουζέ. Πρώτος Πρόεδρος ετοποθετήθη διά μεταθέσεως από το Πρωτοδικείο Λαρίσης διά του από 15.12.1918 Β. Δ/τος ο Αναστάσιος Κούτρας και Πρωτοδίκαι οι Εμμ. Μακρυγιάννης, Σ. Στεφανίτσας, Ι. Κάβουρας, Θ. Ρίτσος, Χρ. Γιώτης, Κ. Λαμπρινόπουλος, Ν. Μπελάρας και Δ. Τσουπληκίδης. Πρώτος Εισαγγελέας διορίσθη ένας διαπρεπής Νομομαθής και σπάνιος Δικαστικός λειτουργός της εποχής εκείνης, ο Κλεάνθης Θεοφανόπουλος που αργότερα τον συναντούμε Αντεισαγγελέα Εφετών, Νομάρχη Μυτιλήνης, Πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών κατά τα έτη 1945-1946, Βουλευτή Αθηνών και Αντιπρόεδρο της Βουλής, και από της 11 Απριλίου 1954 Υπουργό και Δικαιοσύνης με αξιόλογη δράση. Επί της Υπουργίας του για πρώτη φορά επετράπη στις Ελληνίδες να διορίζονται Δικασταί και Συμβολαιογράφοι. Αντεισαγγελείς που πρωτουπηρέτησαν στον Πειραιά ήσαν οι Κ. Τζίνας, Σ. Φωτάκης και Σ. Σπυρόπουλος.

Μνημείο χαρακτηρίστηκε ο Σιδηροδρομικός Σταθμός του Αγίου Διονυσίου

Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» 4 Ιουλίου 2014

“ Ο σταθμός, γνωστός και ως σταθμός Αγίου Διονυσίου λόγω της γειτνίασής του με τον ομώνυμο ναό, δεσπόζει στα όρια του κεντρικού λιμένας του Πειραιά με τη Δραπετσώνα. Χτίστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα και άρχισε να λειτουργεί με το γύρισμα του αιώνα.

Αποτελείται από το επίμηκες πέτρινο κτίριο του σταθμού, που είναι διώροφο στο κέντρο και έχει εκατέρωθεν δύο μονώροφα τμήματα, και από το μεγάλο υπόστεγο, τις αποβάθρες και τις σιδηροδρομικές γραμμές στη δυτική πίσω όψη του.

Ο σιδηροδρομικός σταθμός αποτελεί τμήμα ενός από τα σημαντικότερα τεχνικά έργα του 19ου αιώνα, όραμα του Χαριλάου Τρικούπη, για τη σύνδεση της πρωτεύουσας και του επινεϊού της με τα βόρεια σύνορα της χώρας και με τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες.

Ο σταθμός λειτούργησε ως το 2004 και στη συνέχεια εγκαταλείφθηκε, οπότε και καταλήφθηκε και βανδαλίστηκε. Όπως εξήγησε ο εκπρόσωπος του ΤΕΕ στο Συμβούλιο Νίκος Νικοηαΐδης, ο οποίος είχε διατελέσει στο παρελθόν μέλος του διοικητικού συμβουλίου της διαχειρίστριας του κτιρίου εταιρείας ΓΑΙΟΣΕ, το κτίριο ανακαινίστηκε ευρύτατα με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες, οπότε και έγιναν αρκετές επεμβάσεις στο εσωτερικό του.

«Δεν χρησιμοποιήθηκε όμως ποτέ, γιατί η ανακαίνισή του ολοκληρώθηκε έναν χρόνο μετά τους Ολυμπιακούς, το 2005», παρατήρησε ο κ. Νικοηαΐδης. Στη συνέχεια, η αναστολή λειτουργίας του σιδηροδρομικού δικτύου Πελοποννήσου, τμήμα του οποίου αποτέλεσε ο συγκεκριμένος σταθμός, οδήγησε στην περαιτέρω εγκατάλειψή του. Ο ίδιος χαρακτήρισε το κτίριο «αξιόλογο», που βρίσκεται «σε μια «καυτή» τοποθεσία με αρχαία ευρήματα και κοντά στην περιοχή όπου σχεδιάζεται η πολιτιστική ανάπλαση του Πειραιά», γι' αυτό και, όπως αποκάλυψε, «ο σταθμός δεχόταν πολλή πίεση για τη μελλοντική εκμετάλλευσή του».

Σημειώνεται ότι στην περιοχή διενεργεί ανασκαφές η ΚΣΤ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, κατά τη διάρκεια των οποίων αποκαλύφθηκε η συνέχεια της τάφρου του οχυρωματικού συγκροτήματος της Ηετιώνειας Πύλης.

Σήμερα ο σταθμός έχει μισθωθεί από τον ιδιοκτήτη ΟΣΕ στο δήμο Πειραιά για 25 χρόνια για τη δημιουργία χώρου πολιτισμού. Πρόθεση των απερχόμενων διοικήσεων των δήμων Πειραιά και Κερατσινίου- Δραπετσώνας ήταν να συνδημιουργήσουν ένα μουσείο αφιερωμένο στο ρεμπέτικο τραγούδι. Όπως εξήγησε στο Συμβούλιο ο διευθυντής ανάπτυξης της ΓΑΙΟΣΕ, ο οποίος πραγματοποίησε παράσταση, ο εκμισθωτής νοίκιασε το κτίριο στους δύο δήμους για να γίνει το μουσείο, ωστόσο είναι ανοιχτό το ενδεχόμενο σε βάθος χρόνου «να υπάρξει επαναλειτουργία του σταθμού ή πιθανή εμπορική αξιοποίησή του ή να χτιστεί και κάποιο άλλο κτίριο στην περιβάλλουσα έκταση των 17 στρεμμάτων».

Σύμφωνα με αυτοψία που διενήργησε η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής τον Ιούλιο του 2013, το κτίριο εξωτερικά διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση, ενώ σε καλή κατάσταση διατήρησης κρίθηκε και ο διάκοσμος στο εσωτερικό (τοιχογραφίες και οροφωγραφίες), ωστόσο το εσωτερικό εμφανίζει φθορές από την εγκατάλειψη και τους βανδαλισμούς και χρήζει εσωτερικών επισκευών και στεγάνωσης της στέγης του ορόφου.

Το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων γνωμοδότησε κατά πλειοψηφία υπέρ του χαρακτηρισμού του σταθμού και του υποστέγου του ως μνημείου, καθώς αποτελεί αξιόλογο έργο αρχιτεκτονικής με ιστορική και κοινωνική σημασία, τοπόσημο της πόλης του Πειραιά. Μειοψήφησε ο Νίκος Νικοηαΐδης, ο οποίος θεώρησε ότι πρέπει να κηρυχθεί μόνο το κέλυφος του κτιρίου λόγω των πολλών επεμβάσεων ανακαίνισης που έγιναν.

Πριν 55 χρόνια: Ιούλιος 1959 Η πειραϊκή γη αποκαλύπτει τα χό

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ

Αντιπροέδρου Φιλολογικής Στέγης Πειραιά
Πρόεδρος Ινστιτούτου Πειραϊκών Μελετών

Σάββατο 18 Ιουλίου 1959. Ημέρα καλοκαιρινή και το συνεργείο της Εταιρείας Υδραυλικών και Εξυγιαντικών Έργων ΥΔΡΕΞ (ο εργοδηγός λεγόταν Παπαδόκης) έσκαβε με το κομπρεσέρ στην οδό Φίλωνος, στο ύψος με την Γεωργίου Α', μεταξύ του Τινάνειου κήπου και του Μεγάλου Σπυράκη με την απέναντι πλευρά για να περάσει σωλήνες. Ξαφνικά, σε βάθος π. 1.30 μ., το «αεροτρύπανον» ακούμπησε σε κάτι σκληρό: ήταν το χέρι ενός αγάλματος! Η μεγάλη αρχαιολογική ανακάλυψη, ακριβώς πριν 55 χρόνια, συζητήθηκε τότε πολύ κι απασχόλησε για καιρό τον πνευματικό κόσμο και τον πειραϊκό τύπο, αφού εκτός από τα προβλήματα χρονολόγησης των ευρημάτων, της προέλευσης και των συνθηκών κάτω από τις οποίες θάφτηκαν στην αρχαιότητα, έθεσε ξανά το ζήτημα της κρατικής αδιαφορίας στα πειραϊκά πράγματα, της επιστροφής των πειραϊκών αρχαιοτήτων από την Αθήνα και την στέγασή τους σε ένα σύγχρονο τοπικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Γενικός διευθυντής αρχαιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας ήταν ο Γιάννης Παπαδημητρίου. Αυτός έφερε την φίλη του Δόρα Στράτου στον Πειραιά, στις αρχές της ίδιας χρονιάς, για να κάνει τις καλοκαιρινές παραστάσεις της με παραδοσιακού χορού στο Αρχαίο Θέατρο της Ζέας. Η πρεμιέρα δόθηκε τη Δευτέρα, 22 Ιουνίου του 1959. «Λίγες μέρες μετά (γράφει η Στράτου στο βιβλίο της ΜΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ... ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ, β' έκδοση, 1973, σελ. 145) αναστάτωση στον Πειραιά: βρέθηκαν εντελώς απρόοπτα αυτά τα θαυμάσια αγάλματα! Τόσους αιώνες ήταν αυτά τα αγάλματα θαμμένα. Μόλις πάτησα το πόδι μου στον Πειραιά, φανήκανε!»

Οι εργάτες του συνεργείου Νικ. Κορδονώσης και Ανδ. Σακελλίου ειδοποίησαν τους αρμόδιους της αρχαιολογικής υπηρεσίας και οι ανασκαφές συνεχίστηκαν μέχρι το απόγευμα. Η πολλή ζέση κι ο κόσμος που συγκεντρώθηκε καθυστέρησαν για λίγο την ανασύρση των πρώτων έργων τέχνης. Από το χώμα ξεπρόβαλαν αρχικά τα χάλκινα αγάλματα του Κούρου, της Κόρης και μία μαρμαρίνη ερμαϊκή στήλη.

-Ο Κούρος (αρ. 4645) θεωρείται το αρχαιότερο σωζόμενο ελληνικό χυτό γάλημα και χρονολογείται στα μέσα του 6ου π.Χ. αιώνα. Ταυτίστηκε με τον Απόλλωνα. Έχει ύψος 1.92 μ. και εκτείνει το δεξί του πόδι.

-Η ερμαϊκή στήλη, ύψους 1.20 μ. περίπου, με την κεφαλή του γενειοφόρου Ερμή που αντιγράφει παλαιότερο αρχαϊστικό τύπο, είχε τοποθετηθεί πάνω από το σώμα του Κούρου για να του προστατεύει τα χέρια που εξείχαν.

-Το γάλημα της Κόρης των κλασικών ή ελληνιστικών χρόνων ήταν δεξιά από τον Κούρο και ανάποδα, δηλαδή ήταν γυρισμένο

αριστερά με το κεφάλι κοντά στα πόδια του Κούρου. Ύψος 1.94 μ. Αναγνωρίστηκε σαν Άρτεμις (αρ. 4647) και θεωρήθηκε ότι το έφτιαξε ο Ευφράνωρ.

Τα παραπάνω μεταφέρθηκαν με ανοικτό φορτηγό στο Μουσείο της οδού Φιλελλήνων και το ίδιο απόγευμα τα επισκέφτηκαν ο δήμαρχος Παύλος Ντεντιδάκης, ο υπουργός Παιδείας Γ. Βογιατζής, ο υφυπουργός Οικονομικών Δημήτρης Αλιπράντης...

Στις 20.7 κατέβηκε ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής με τον υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας Γεώργιο Ανδριανόπουλο. Στις 1 Αυγούστου τα θαύμασαν και ο βασιλιάς Παύλος με τον διάδοχο Κωνσταντίνο.

Οι ανασκαφές συνεχίστηκαν με ένταση πάνω στο οδόστρωμα της Φίλωνος. Στις 24.7 βρέθηκε χάλκινη επέν-

ἄλκινα ἀγάλματα

δυση ασπίδας διακοσμημένη μ' ἀνάγλυφον παράσταση τεθρίππου, διαμέτρου 0,90 μ. περίπου.

Το ἐπόμενο Σάββατο 25 Ιουλίου, καινούργια ευρήματα κατενθούσασαν τα πλήθη.

-Χάλκινο ἀγαῖμα Ἀρτέμιδας, αρ. 4648, των κλασικῶν χρόνων, ὕψος 1.55 μ., με αττικό ψηλὸ ζωσμένο πέπλο και ἰμάτιο γύρω ἀπὸ τους ὤμους. Στὴν πλάτη της κρέμεται ἡ φαρέτρα. Βρέθηκε ν' ἀγαλλιᾷ το ἀγαῖμα της Ἀθηνάς. Ἐρχεται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

-Το χάλκινο ἀγαῖμα της Ἀθηνάς, αρ. 4646, ὕψους 2.35 μ., εἶναι ἀξι-οθαύμαστο ἔργο. Το κεφάλι της, καλυμμένο με κορινθιακὴ περικεφαλαία, εἰκονίζεται στα ελληνικὰ χαρτονομίσματα των 100 δραχμῶν (ἐκδοση 1978) με τὴν ἐνδειξη «Ἀθηνά Πειραιώς».

-Το χάλκινο τραγικὸ προσωπεῖο ὕψους 0,45 μ., βρέθηκε μέσα στο κούφιο ἀγαῖμα της Ἀθηνάς.

-Δεύτερον ἐρμαϊκὴ στήλη τοῦ 1ου αἰῶνα π. Χ.

-Μαρμάρينو κιονόμορφο ἀγαῖμα γυναικείας μορφῆς ὕψους περίπου ενός μέτρου, μίας Ἀρτέμιδας Κινδυᾶς ἴσως. ἔχει δικὸ της τρόπο ἐνδυσης ἀφοῦ εἶναι ζωσμένη περίεργα (αρ. 3857).

Ὁ τόπος που ἀνασκάφτηκε ἀποκάλυψε θεμέλια οἰκοδομῆς με τοῖχο πλάτους 0,60 μ. (ὁ χώρος που ἐκκλίνει τὰ ἀγάλματα εἶχε διαστάσεις 2.10Χ5.70), συνεχίζεται κάτω ἀπὸ τις σύγχρονες οἰκοδομὲς και τους δρόμους.

Ὁ Μελετόπουλος και ὁ Παπαγιανόπουλος - Παλαιός σε ἄρθρα τους εἶναι βέβαιοι ὅτι πρόκειται για τμήμα τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς Σωτήρος και της Ἀθηνάς Σωτήρας που κατὰ τὸν Στράβωνα «*τα μὲν στοῖδια εἶχαν θαυμαστοὺς ζωγραφικοὺς πίνακες, το δε ὑπαίθρο πολλοὺς ἀνδριάντες*».

Το γιατί βρέθηκαν ἐκεῖ φυλαγμένα, προσεκτικὰ ἀπ' ὅτι διαπιστώθηκε, θα παραμείνει μυστήριο. Δεν ἀποκλείεται μάλιστα να υπάρχουν κι ἄλλα, σε τριγύρω σημεία που δεν ἀνασκάφτηκαν.

Ὁ Γιώργος Δοντάς ἔχει πῶς μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν Δήλο μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἱεροῦ ἀπὸ τὸ Μιθριδάτη, με τὸ σκεπτικὸ ὅτι τέσσερα ἀπὸ τὰ ευρήματα παριστοῦν τὸν Ἀπόλλωνα και τὴν Ἄρτεμιν που κατ' ἐξοχὴν ἱλατεύονταν στο νησί.

Ἄλλοι υποστηρίζουν πῶς εἶναι πειραιώτικα, καλὰ κρυμμένα για να μὴν ἀρπαχτοῦν ἀπὸ τους Ρωμαίους τοῦ Σύλλῃα στα 86/85 π. Χ. ὅταν ἡτλήτησαν τὸν Πειραιά.

Μερικοὶ θέλουν τὰ ευρήματα να ἔχουν συγκεντρωθεῖ ἀπὸ διάφορους τόπους της Ἀττικῆς με σκοπὸ τὴν φυγάδευσή τους στὴν Ρώμη ἢ σε κάποια ἄλλη ἀγορὰ με πλοία, ἀλλὰ για ἀγνωστους λόγους να παρέμειναν στις ἀποθήκες τοῦ λιμανιοῦ και να ξεχάστηκαν...

Ὁ Μελετόπουλος τέλος ἰσχυρίζεται ὅτι «*ἐτάφησαν ἀπὸ πιστοὺς τῆς παιδείας θρησκείας ἢ ἐραστὰς τοῦ καλοῦ για να τὰ προστα-*

τεύσουν ἀπὸ κατακτητὰς ἢ τοὺς χριστιανοὺς» στις ἀρχές τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνα.

Απὸ τὴν στιγμή που βρέθηκαν τὰ χάλκινα ἐκδηλώθηκε στους Πειραιώτες ὁ φόβος μήπως ἡ μεταφορὰ τους στο Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο της Ἀθῆνας για συντήρηση ἔχει σαν ἀποτέλεσμα τὴν μόνιμη ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὴν πόλη μας.

Μήκε ἀκόμα τὸ θέμα της ἀνέγερσης μεγαλύτε-ρου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου στὸν Πειραιά, ἀφοῦ τὸ παλιὸ που χτίστηκε στα 1935 διέθετε μόνο τέσσερις αἴθουσες «*υγρὲς και ἀκατάλληλες*».

«*Στο δάπεδο τῆς αἰθούσης Δ' ὑπάρχουν ξαπλωμένα τὰ ἀγάλματα τὰ ὁποῖα βρέθηκαν στὸν Πειραιά. Παρ' ὅλο που τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ εἶναι ἀνεκτίμητα ἔργα τέχνης παραμένουν ἀκόμα ἀκαθάριστα και ἐκθετὰ στο δάπεδο!*» (ἄρθρο τοῦ Παν. Γ. Πυριοβολῆ στὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ΕΛΛΑΔΑ, Ἀπριλίου 1963).

Τὸ νέο Μουσεῖο τελικὰ θεμελιώθηκε τὸ 1966, παρέμεινε ἐπὶ χρόνια κλειστό, ἀνοίξε και ἐγκαταστάθηκε στις 12.6.1981.

Τὰ χάλκινα, ἐπέστρεψαν στὸν Πειραιά (ἀφοῦ συντηρήθηκαν στα ἐργαστήρια τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου) τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1983. «*Με σκοπὸ τὴν καλύτερη προστασία τους ἀπὸ τὴν υγρασία και τὸ καυσασέριο (!) ἀποφασίστηκε να κλειστοῦν σε στεγανὲς βιτρίνες που τροφοδοτοῦνται με ἄζωτο*» ἔγραψε ὁ Γ. Σταϊνχάουερ. Ἐγιναν ἐτσι τὰ ἀγάλματα ἀπόμακτρα, ψυχρὰ, κάτι που δεν ταιριάζει στὴ σημερινὴ αἰσθητικὴ ἀντίληψη. Κυριάρχησε λοιπὸν ἡ ἰδέα να ἐκτεθοῦν κανονικὰ στις αἴθουσες 3 και 4 τοῦ Α' ὀρόφου, ἀφοῦ δώσουν στο χώρο τις ἀνάλογες ἀτμοσφαιρικὲς συνθήκες. Αὐτὸ συνέβη κάποια χρόνια ἀργότερα με τὸ κλείσιμο τοῦ Μουσείου για ἀνακαίνιση (ἐγκαίνια 30.11.1998) και τὴν ἐπόμενη μικρὴ σε ἔκταση ἀναδιάρθρωση των ἐυρημάτων.

ΤΡΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ

Ὁ δήμαρχος κ. Π. Ντεντιδάκης προέβη ἐπὶ τὴν ἀνευρέσει των δύο μοναδικῆς ἀξίας ἀρχαίων ἀγαθμάτων εἰς τὰς κατωτέρω δηλώσεις: «Ὁ Πειραιϊκὸς λαὸς τελεῖ ὑπὸ τὸ κράτος συγκινήσεως, ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς ἀνευρέσεως εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ ἔδωφος Ἀρχαίων Χαλκίων ἀγαθμάτων ἀνεκτιμήτου ἀξίας. Πρόκειται περὶ ἀγαθμάτων εἰς φυσικὸν μέγεθος, τὸ ἐν των ὁποίων παριστὰ Κούρον ἀναγόμενον εἰς τὸν 6ον π. Χ. αἰῶνα θεωρούμενον μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον ἔργον, τὸ ἕτερον δε γυναῖκα ἀρίστης τέχνης τοῦ 4ου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αἰῶνος π. Χ. Επίσης ἀνευρέθη στήλη με προτομὴν Ἑρμοῦ μαρμαρινὴ ἐξαιρετικῆς ἐπίσης τέχνης.

Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀνευρέθησαν τ' ἀνωτέρω παρέχει σοβαρὰς ἐλπίδας ὅτι εἰς τὸν αὐτὸν χώρο

υπάρχουν και άλλα αρχαιολογικά αντικείμενα αξίας.

Η ανεύρεση των ανωτέρω καθιστά τον Πειραιά επίκεντρον μεγίστου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος δι' ολόκληρον τον κόσμον και δίδει αφορμήν να προσεχθή πλεόν σοβαρώς το ζήτημα της αρχαιολογικής αξιοποίησης του Πειραιώς. Επίσης καθιστά αναπόφευκτον την διεύρυνσιν και τελειοποίησιν του Πειραιϊκού Αρχαιολογικού Μουσείου εις το οποίον θα τοποθετηθώσι τ' ανωτέρω αγάλματα.

Ο Δήμος Πειραιώς θα πράξη παν το δυνατόν προς τον σκοπόν τούτον, θα σταθή συμπαραστάτης της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας και καθεὶ ὅλους τους Πειραιϊκούς οργανισμούς ὅπως συντρέξωσι το ἔργον τούτο». ΝΕΟΙ ΣΚΟΠΟΙ, 20 Ιουλίου 1959.

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΜΑΣ

Ο Πρόεδρος της Κυβερνήσεως κ. Κ. Καραμανλής, απαντών χθες εις ερώτημα του υπουργού της Εμπορικής Ναυτιλίας κ. Γ. Ανδριανοπούλου, δεν απέκλεισε την δυνατότητα της παραληβής του Απόδηλων του Πειραιώς και των δύο ἄλλων αριστουργημάτων ἀπὸ το κεντρικόν Αρχαιολογικόν Μουσείον, χάριν της γενικωτέρας προβολῆς.

Θα μας εὕρισκε συμφώνους ο κ. Πρωθυπουργός, εάν ο Πειραιεύς εὕρισκετο εις ἀπόστασιν μεγάλην ἀπὸ τας Αθήνας, ἡ οποία ἀποτελεῖ το τουριστικόν ἐπίκεντρον της χώρας.

Ἀλλ' ο Πειραιεύς οὔτε οὐ Δελφοί εἶναι, οὔτε πολλὸ ολιγώτερον ἡ Ολυμπία. Εἶναι ἡ λιμενικὴ προσθήκη των Αθηνών, με τας οποίας συγχέονται ἀπὸ μακροῦ τα ὅρια του.

Δεν πρόκειται να δεινοπαθήσουν οἱ ξένοι ἐπισκεπτόμενοι τον Πειραιά. Θα ἀνηφορίσουν την οδὸν Φιλελλήνων – ἀπὸ το Κεντρικόν Λιμεναρχεῖον καὶ θα εὐρεθούν εις την πύλιν του μουσείου.

Βεβαίως ὁ χώρος του μουσείου δεν προσφέρεται – ὡς ἔχει σήμερον – εις μίαν ἐντυπωσιακὴν τοποθέτησιν του ορειχαλκίνου αριστουργήματος, το οποίον εἶναι το

αρχαιότερον εις χαλκόν ἔργον της ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἕνας λόγος φυγαδεύσεως του Κούρου τον οποίον ἐπὶ τὸς αἰῶνας φιλοστόργως ἐκράτησεν εις τας ἀγκάλας της ἡ Πειραιϊκὴ γῆ; Ἔως πότε ὁ Πειραιεύς θα ἀποτελῇ το ἀπόπαιδο του Κράτους, ἔως πότε θα τον βαρύνῃ ἡ σκληρὰ του Πρωχοδρoμισμού μοῖρα;

Ο Πειραιεύς ἀρκετὰ παρηγκωνίσθη. Δεν του ἐδόθη ποτὲ τίποτε. Δεν θα εἶναι, ῥηϊπὸν, οὔτε ὀρθόν, οὔτε δίκαιον να του ἀφαιρέσωμεν καὶ ὅ,τι ἡ τύχη του ἐπεφύλαξε: Τους θησαυροὺς της οδοῦ Φιλωνος.

Ἀς ἐξετασθῇ ὑπὸ το ευρύτερον αὐτὸ πρίσμα το ὅλον ζήτημα καὶ ας ἀποδοθούν «τα του Πειραιώς τῷ Πειραιεῖ» διότι ἐκεῖν ἡ δικαιοδογία της ευρυτέρας προβολῆς καλύπτει μάλιστα την ἐνστικτώδη ροπήν μας προς τον υδροκεφαλισμόν. ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ, 21 Ιουλίου 1959.

Η ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΑ ΟΡΕΙΧΑΛΚΙΝΗ ΑΣΠΙΣ.

Εἰς την συμβολὴν των οδῶν Φιλωνος καὶ Γεωργίου Α', ὅπου το παρελθόν Σάββατον ἀνευρέθησαν τα ἐξαιρετὰ ορειχαλκίνα αγάλματα Κούρου καὶ κόρης, μετὰ μιάς μαρμαρίνης Ερμαϊκῆς στήλης, καὶ ὅπου συνεχίζονται ὑπὸ ἐδικῶν ἐργατῶν αἱ ἐργασίαι ὑπὸ την μορφήν κανονικῶν ἀνασκαφῶν, ἀνεκαλύφθη χθες το ἡμῖσι σχεδόν μιάς χαλκίνης ἀσπίδος. Ἦδη, κατὰ την διάρκειαν των ἐργασιῶν προς ἀνάσυσιν των ευρημάτων του παρελθόντος Σαββάτου εἶχον ἀνακαλυφθῇ πολλὰ τεμάχια της ἀσπίδος καὶ ἔκτοτε συνεχίσθησαν αἱ ἐρευναι διὰ μαχαίριδων προς ἀποκάλυψιν καὶ του υπολοίπου μέρους αὐτῆς, ὅπερ πράγματι καὶ ἐπετεύχθη χθες.

Ἡ ἀσπίς, της οποίας ὑπάρχει οὕτω το μέγιστον τμήμα, μετεφέρθη δι' ἐπικολήσεως εις γύψον εις το Αρχαιολογικόν Μουσείον του Πειραιώς, ὁπότεν καὶ μεταφέρεται σήμερον εις Αθήνας προς συνγκόλλησιν.

Ἡ ἀνακαλυφθεῖσα χάλκινη ἀσπίς, της οποίας ὁ χρόνος κατασκευῆς δεν εἶναι δυνατόν ἀκόμη να καθορισθῇ, εἶναι στρογγύλη, διαμέτρου περίπου 0,90 μ. καὶ φέρει ἐνδιαφερούσας διακοσμήσεις.

Κατὰ την ὁψιν του διευθυντοῦ της Αρχαιολογικῆς Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας κ. Ι. Παπαδημητρίου δεν ἀποκλείεται να ἐκρατεῖτο ὑπὸ του ἀνυρεθέντος Κούρου.

Ἐξ ἄλλου, κατὰ την διάρκειαν των συνεχιζομένων ἀνασκαφῶν ἀνευρέθη ἓν μικρόν τμήμα του χιτῶνος της κόρης, το οποίον εἶχεν ἀποκοπή, ὡς καὶ νομίσματα τινα καὶ ἄλλα, ὄχι ἰδιαίτερας σημασίας, ἀρχαῖα ἀντικείμενα.

Ἡ μεταφορὰ των ευρημάτων του παρελθόντος Σαββάτου εις Αθήνας προς καθαρισμόν ἀναμένεται, κατὰ τας πληροφορίες μας, να πραγματοποιηθῇ κατὰ την προσεχὴ ἐβδομάδα, ἐνὼ ἐν τῷ μεταξύ πολλὸς κόσμος συρρέει καθημερινῶς εις το Μουσείον Πειραιώς προς ἀποθαύμασιν των. ΝΕΟΙ ΣΚΟΠΟΙ, 25 Ιουλίου 1959.

Νικόλαος Σμπαρούνης-Τρίκορφος «Ημερολόγιον της εις Ρωσσίαν εκστρατείας» Εκδόσεις Βιβλιόραμα. Σελίδες 208.

Κομμάτια μιας μάλλον άγνωστης σελίδας της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας αποτυπώνονται στο ημερολόγιο του στρατιωτικού γιατρού Νικόλαου Σμπαρούνη-Τρίκορφου (1888 - 1966).

Η βραχύβια (Ιανουάριος - Απρίλιος του 1919) ελληνική εκστρατεία στη μεσημβρινή Ρωσία, με έδρα των επιχειρήσεων την Οδησσό, υπήρξε το δυσόλινο προανάκρουσμα της Μικρασιατικής Καταστροφής (1922), μετά τη φαντασίωση του μεγαλείου που ζούσε η μικρή Ελλάδα, έχοντας βγει ενισχυμένη από τους Βαλκανικούς Πολέμους.

Στα πλαίσια μιας γενικευμένης «σταυροφορίας» εναντίον των «κόκκινων» και στην οποία έλαβαν μέρος στρατιωτικά τμήματα 15 χωρών (μεταξύ των οποίων Βρετανοί, Ιάπωνες, Αμερικανοί, Τούρκοι), η Ελλάδα βρέθηκε να πολεμά τους Μπολσεβίκους στο πλευρό των Γάλλων, οι οποίοι φιλοδοξούσαν να εδραιωθούν στα μεγάλα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και στη συνέχεια να διεισδύσουν στο εσωτερικό της Ουκρανίας και να καταλάβουν το λεκανοπέδιο του Ντονέτσκ, γνωστού για τα πλούσια κοιτάσματά του. Οι Μπολσεβίκοι, συνεπικουρούμενοι από τον ντόπιο πληθυσμό, απώθησαν επιτυχώς τους Γάλλους και τους Έλληνες, που αναγκάστηκαν σύντομα να εκκενώσουν την τελευταία ζώνη της άμυνάς τους στην Οδησσό και να υποχωρήσουν.

Ο γιατρός Σμπαρούνης-Τρίκορφος, με καλή γνώση της γαλλικής και θητεί-α στους Βαλκανικούς Πολέμους, αναλαμβάνει την περίοδο αυτή τη διοίκηση στρατιωτικού νοσοκομείου στην Οδησσό. Από τη στιγμή του αποδήλου από τη Θεσσαλονίκη (Ιανουάριος) μέχρι την υποχώρηση μέσω Ρουμανίας και Ευξείνου Πόντου προς την Κωνσταντινούπολη και Σμύρνη (Απρίλιος), καταγράφει με πειθαρχία και λιτή διατύπωση, στο Ημερολόγιό του, την πορεία της εκστρατείας. Έτσι, μας καθιστά κοινωνούς όχι μόνο για τις περιπέτειες του στρατιωτικού νοσοκομείου, αλλά και την εν γένει ατμόσφαιρα, τα συναισθήματα και τις ανθρώπινες στιγμές, που ο πόλεμος δε σβήνει ολότελα.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΤΖΟΥΚΑΣ

«ΟΙ ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΙ ΤΟΥ ΕΔΕΣ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟΥ 1942-44 ΤΟΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ»

Εκδόσεις βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ. Σελίδες 257.

Το παρόν πόνημα, αποτελεί «επεξεργασμένη έκδοση της διδακτορικής διατριβής» του συγγραφέα Βαγγέλη Τζούκα και αποβλήπει στην αναζήτηση και σύνθεση των κοινωνιολογικών παρατηρήσεων επάνω στις οποίες συστάθηκε ο κόσμος των οπληρχηγών του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου (ΕΔΕΣ) στην Ήπειρο.

Με τον τρόπο αυτό δίδονται πολύ ενδιαφέρουσες ερμηνείες σε ερωτήματα που έμεναν αναπάντητα (π.χ. η αναζήτηση των αιτίων εγκατάστασης του ΕΔΕΣ σε μία περιοχή, όπου η διείσδυση του ΕΛΑΣ υπήρξε μηδαμινή) και ως ιδέα έχει αρχίσει να εισδύει στο χώρο των νεώτερων ιστορικών που επιχειρούν να προσεγγίσουν την πραγματικότητα με νέες μεθόδους και να εμβαθύνουν στην αναζήτηση. Και τούτο, επειδή η ιστορική καταγραφή των γεγονότων ή και η ερμηνεία τους, καθώς και η τοποθέτησή τους στο ορθό ιστορικό περιβάλλον δεν αρκεί.

Η μελέτη στηρίχθηκε κατ' αρχήν στο εύρος της υφιστάμενης βιβλιογραφίας, δευτερευόντως σε πρωτογενή έρευνα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ), στο Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, στη Διεύθυνση

Ιστορίας Στρατού του Γενικού Επιτελείου Στρατού (ΓΕΣ/ΔΙΣ), στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, στα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ), στο Ελληνικό Ιστορικό και Λογοτεχνικό Αρχείο και τέλος στην άντληση προφορικών μαρτυριών από τις περιηγήσεις του συγγραφέα στην περιοχή της Ηπείρου.

Ένα βιβλίο, που επιδιώκει ψυχραιμη επανεκτίμηση μιας περιόδου τόσο «μακρινής» και κατά περιεργό τρόπο, τόσο «κοντινής».

Βασίλης Ι. Τζανακάρης «1913 - 2013 ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΣΕΡΡΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» Εκδόσεις ΕΝΘΕΣΙΣ. Σελίδες 432.

Το βιβλίο του Σερραίου συγγραφέα, ιστορικού και δημοσιογράφου Βασίλη Τζανακάρη, είναι ένα εξαιρετικό λεύκωμα με πλούσιωτατη εικονογράφηση και ελεγμένο κείμενο - χρονολόγιο.

Το παρόν βιβλίο - καρπός πλούσιας έρευνας και προσπάθειας - εξιστορεί γλαφυρότατα και με πλήθος μαρτυριών, από πρωτογενείς πηγές και απομνημονεύματα, την τοπική ιστορία των Σερρών από την ενσωμάτωσή της στο Ελληνικό Κράτος και μέχρι σήμερα.

Στην αφήγηση των γεγονότων, ο συγγραφέας δράττεται της ευκαιρίας να κάμει αναδρομές στην αιματοβαμμένη ιστορία της γενέτειράς του και πριν το 1913 και να περιλαμβάνει πέραν από αυτούς τα μείζονα συμβάντα, που ανήκουν στη «μεγάλη» ιστορία και μικρότερα γεγονότα που συνθέτουν όλα μαζί τον ιστό της ζωής της μακεδονικής αυτής πόλης.

Το βιβλίο - λεύκωμα «1913-2013. ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΣΕΡΡΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» αποτελεί ένα εξαιρετικό πόνημα, που πέρα της εικαστικής του απόλαυσης και της ιστορικής του αφήγησης προσφέρει μια νοσταλγική αναδρομή.

Το παρόν σημείωμα δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένο βιβλίο. Γράφεται προκειμένου να ενημερώσει τους αναγνώστες για ένα ευχάριστο γεγονός που προσφέρει η βιβλιοθήκη της Βουλής.

Μέσω Διαδικτύου και συγκεκριμένα στη διεύθυνση <http://catalog.parliament.gr/hipres/help/null/horizon/microfilm.ms.htm>, ο αναγνώστης δια του συνδέσμου που θα συναντήσει στη σελίδα (Κατάλογος Ψηφιοποιημένων Μικροταινιών) αποκτά πρόσβαση σε εφημερίδες, που ξεκινούν με τη λειτουργία του Νεοελληνικού Κράτους. Ακόμη στον κατάλογο περιλαμβάνονται η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τα Πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων, καθώς και η επίσημη Εφημερίδα του Ιονίου Κράτους επί Αγγλοκρατίας και η αντίστοιχη Εφημερίδα της Αυτόνομης Ηγεμονίας της Σάμου και της Αυτόνομης Κρήτης.

Εν τέλει...

Στο Πέραμα το Μουσείο Ναυτικής Παράδοσης

Εν τέλει... μετά από 22 χρόνια λειτουργίας το Μουσείο Ναυτικής Παράδοσης βρήκε νέα στέγη, δίπλα στην Πύλη του Ναυστάθμου στο Πέραμα. Τα εγκαίνια πραγματοποιήθηκαν στις 17 Ιουλίου 2014.

Το Μουσείο Ναυτικής Παράδοσης, είναι αστικός μη κερδοσκοπικός Οργανισμός, που λειτουργεί από το 1992.

Από τους ιδρυτές του Μουσείου ήταν οι εφοπλιστικές οικογένειες Τυπάλδου και Ποταμιάνου (ο Ανδρέας Ποταμιάνος ήταν Πρόεδρος του Μουσείου για αρκετά χρόνια).

Το Μουσείο είναι ένα από τα μεγαλύτερα ναυτικά μουσεία της χώρας, με χιλιάδες εκθέματα. Δεν έχει επιχορηγηθεί, ούτε τακτικά ούτε έκτακτα από κανένα Υπουργείο. Συντηρείται και αναπτύσσεται από ιδιωτικές χορηγίες. Έχει πραγματοποιήσει επιστημονικά συνέδρια και δεκάδες πολιτιστικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό και το έχουν επισκεφτεί χιλιάδες άνθρωποι και μαθητές.

Τα προηγούμενα χρόνια λειτουργούσε στην Πέτρινη Αποθήκη εντός του λιμανιού του Πειραιά (ΟΛΠ). Ωστόσο, ο πιο πρόσφατος σχεδιασμός του ΟΛΠ δεν συμπεριελάμβανε το Μουσείο στην Αποθήκη, με αποτέλεσμα το Μουσείο να αναγκαστεί να βρει νέα στέγη. Η στέγη βρέθηκε στο Πέραμα, με τη βοήθεια του Δημάρχου κ. Παντελή Ζουμπούλη. Το Πέραμα υλοποιούσε τα τελευταία χρόνια ένα κοινοτικό πρόγραμμα (URBAN) κατασκευής ναυτικού μουσειακού χώρου σε παραχωρημένο χώρο, κατά ένα μέρος, από το Πολεμικό Ναυτικό.

Ωστόσο, ο Δήμος Περάματος, δεν μπορούσε αντικειμενικά να δημιουργήσει εκ του μηδενός και να λειτουργή-

σει από μόνος του τον μουσειακό χώρο και έτσι ήρθε σε συμφωνία (με αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου) με το Μουσείο Ναυτικής Παράδοσης, ώστε από κοινού να λειτουργήσουν ένα σύγχρονο ναυτικό Μουσείο στο Πέραμα.

Σήμερα μετά την ολοκλήρωση του κτιρίου και μετά την μετακόμιση του Μουσείου, ο χώρος είναι έτοιμος να υποδεχτεί τους επισκέπτες.

Η λειτουργία του Μουσείου Ναυτικής Παράδοσης είναι ιδιαίτερα σημαντική για την περιοχή καθώς για πρώτη φορά το Πέραμα και η ευρύτερη περιοχή της Β' Πειραιά αποκτά (και μάλιστα τέτοιου μεγέθους) Μουσείο, και σε επίπεδο κτιρίου και σε επίπεδο Πολιτιστικού Οργανισμού. Τα σχολεία της ευρύτερης περιοχής έχουν πλέον δίπλα τους ένα ουσιαστικό χώρο διατήρησης, προβολής και δημιουργίας πολιτισμού και ιστορίας. Η παρουσία του στο Πέραμα είναι σίγουρο ότι θα αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής και την εικόνα της πόλης και θα προσελκύσει επισκέπτες από άλλες περιοχές, δίνοντας μια ανάσα ζωής, σε τοπικές επιχειρήσεις του κλάδου της εστίασης και του εμπορίου του Περάματος.

Η τεχνολογία των Αρχαίων Ελλήνων στην Πολιτιστική Ακτή

Εν τέλει... το διοικητικό συμβούλιο του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς ενέκρινε την εγκατάσταση και έκθεση έργων βασισμένων στην τεχνολογία των αρχαίων Ελλήνων, που έχει δημιουργήσει η Εταιρεία Μελέτης Αρχαίας

Ελληνικής Τεχνολογίας (ΕΜΑΕΤ), στην Πέτρινη Αποθήκη της Πολιτιστικής Ακτής Πειραιά, έπειτα από σχετική συμφωνία των δύο πλευρών. Για την επίτευξη της συμφωνίας αυτής είχαν προηγηθεί επίσημες διαβουλεύσεις μεταξύ του ΟΛΠ, υπό τον Γιώργο Ανωμερίτη, και της ΕΜΑΕΤ, υπό τον καθηγητή του ΕΜΠ Θεοδόση Τάσιο.

Η έκθεση των έργων της ΕΜΑΕΤ, των ήδη κατασκευασμένων και όσων θα συνεχίσουν να δημιουργούνται, θα

φιλοξενηθεί μόνιμα στο χώρο και θα αναδείξει τη σκέψη και την εφαρμογή σε πολλή από τα θέματα της τεχνολογίας των Αρχαίων Ελλήνων.

Με τον νέο αυτό εκθεσιακό χώρο, η Πολιτιστική Ακτή γίνεται ακόμα πιο ελκυστική, όχι μόνο για τους επιβάτες κρουαζιέρας, αλλά και για τους κατοίκους και τα σχολεία της περιοχής. Υπενθυμίζεται ότι στο χώρο αυτό προχωρούν οι μελέτες του Μουσείου Ενόθρων Αρχαιοτήτων και ο διαγωνισμός για το Αρχαιολογικό Θεματικό Μουσείο στο Καστράκι.

Σημαντικά εκθέματα στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος

Εν τέλει... ένα τμήμα της Ναυτικής Συλλογής του «Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη» καθώς και κειμήλια του Βρετανού Ναυάρχου Οράτιου Νέησον-

να θα εκτίθενται στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος έως τις αρχές Σεπτεμβρίου.

Το τμήμα της Ναυτικής Συλλογής που περιλαμβάνει συλλογή κοκάθινων ομοιωμάτων πηλίων Γάλλων αιχμαλώτων των Ναπολεόντειων Πολέμων, καθώς και σκαλιστά ενθυμήματα από την εποχή της φαλαινόθηρας.

Η συλλογή αντικειμένων που σχετίζονται με τον Άγγλο Ναύαρχο Λόρδο Οράτιο Νέησον, η σημαντικότερη του είδους της εκτός Αγγλίας, περιλαμβάνει πάνω από 82 ιδιόγραφες επιστολές του Λόρδου Νέησον, δεκάδες εφημερίδες της εποχής που μνημονεύουν τις νίκες του, πολλά προσωπικά αντικείμενα του ναυάρχου, πάνω από 800 βιβλία με κεντρικό θέμα τον Νέησον και τους Ναπολεόντειους Πολέμους και μια συλλογή αξιόλογων πινάκων, θαλασσογραφιών και χαρακτηριστικών έργων στα οποία απεικονίζεται ο ίδιος ο Νέησον, κάποιες από τις ναυμαχίες του και ο θάνατός του.

Η έκθεση λειτουργεί από Τρίτη έως και Σάββατο 9.00-14.00 (Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος, Ακτή Θεμιστοκλέους, Πειραιάς).

